

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra sociální a charitativní práce

Bakalářská práce

Tradiční versus moderní výchova dětí ke stáří a její dopady na společnost

Vedoucí práce: Ing. Jaroslav Šetek, Ph.D.

Autor práce: Iveta Dobalová

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: 3. ročník, kombinované studium

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Datum:

Podpis studenta:

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Ing. Jaroslavovi Šetkovi, Ph.D., za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

Úvod	5
1 Teoretická část	7
1.1 Rodina jako základní sociální jednotka	7
1.1.1 Rodina jako jistota zázemí.....	8
1.1.2 Sociální interakce	9
1.2 Mezigenerační solidarita	9
1.2.1 Mezigenerační konflikt.....	10
1.3 Úcta ke stáří jako samozřejmost	11
1.3.1 Rozvod v rodině a jeho vliv na výchovu dětí	12
1.4 Role a vliv prarodičů na dnešní mladou generaci	13
1.4.1 Proč děti potřebují prarodiče dnes stejně jako před lety	14
1.4.2 Vztah dětí k prarodičům.....	15
1.5 Vícegenerační soužití	16
1.5.1 Vícegenerační soužití a jeho vliv na mezilidské vztahy	17
1.5.2 Problémy vícegeneračního soužití a jeho vliv na budoucí chování dětí k seniorům..	17
1.6 Tradiční versus moderní výchova dětí ke stáří.....	18
1.6.1 Tradiční výchova dětí ke stáří.....	19
1.6.2 Moderní výchova dětí ke stáří.....	20
1.6.2.1 Dopady dnešní doby na seniory.....	21
1.6.3 Rozdíly mezi tradiční a moderní výchovou dětí ke stáří	22
2 Metodika	25
2.1 Metoda výzkumu.....	25
2.2 Metoda analýzy	25
2.3 Charakteristika souboru	25
3 Výsledky výzkumu	26
3.1 Výsledky výzkumu vztahující se k prvnímu šetření	26
3.2 Výsledky výzkumu vztahující se k druhému šetření.....	33
4 Závěr.....	41
5 Seznam použité literatury	45

Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem se rozhodla zpracovat téma Tradiční versus moderní výchova dětí ke stáří a její dopady na společnost. Toto téma jsem si vybrala sama, jelikož mě zajímá, jak se k seniorům chovaly děti, které žily v tradiční, úplné, vícegenerační rodině, kdy děti bydlely společně se svými rodiči i prarodiči a jak se děti k seniorům chovají dnes, kdy jsou vychovávány v moderní rodině a v moderní době, kdy již většina rodičů bydlí pouze s dětmi a prarodiče těchto dětí bydlí, jsou-li soběstační, sami, nebo v domovech pro seniory či jiných sociálních zařízeních. Z hlediska sociální práce se ve své práci budu zajímat také o to, jaké dopady na společnost mají tyto dvě různé formy rodin, potažmo výchova dětí v tradiční a moderní rodině. S tímto tématem úzce souvisí úcta ke stáří a k seniorům celkově, budu se tedy zajímat zejména o to, jaký vliv na chování dětí ke starší populaci má to, kde a s kým tyto děti žijí, protože to, kde a s kým žijeme, velmi ovlivňuje i to, jak se chováme. Vzory chování přebíráme zejména od našich rodičů, kteří nás už od narození učí, jak se máme k ostatním, a tedy i k seniorům chovat. Proto mojí inspirací k psaní této práce bylo zjistit, zda se chování dětí k seniorům skutečně změnilo a zda i senioři tyto změny vnímají. A dále se moje práce bude zabývat i tím, zda rodiče dnešních dětí vidí rozdíl v tom, jak vychovávají své děti a vedou je k úctě k seniorům a v tom, jak byli vychováni oni sami. Velmi mě zajímá, jak se v dřívější době k sobě lidé chovali, hlavně jak byly děti vychovávány. Jaké tehdy byly mezi nimi vztahy a jak dnešní senioři na tuto dobu vzpomínají. A také se budu zabývat tím, jak se dnes děti chovají ke svým prarodičům, zda jim pomáhají a rády s nimi tráví svůj čas. Svou praktickou část doplním dotazníkovým šetřením, které poslouží k tomu, abych zjistila, jak na tuto dobu a chování dětí pohlížejí právě senioři a samotní rodiče.

Cílem mé bakalářské práce je teoreticky popsat a srovnat dřívější tradiční výchovu dětí, tehdejší hodnotový žebříček a také hlavně dřívější vícegenerační soužití, kde hlavní součástí rodiny byli i senioři. Budu zároveň zkoumat dnešní moderní rodinu a její výchovné metody a místo, které mají senioři v takovéto rodině, kdy už nejsou součástí úzké rodiny, ale žijí většinou sami, nebo v různých sociálních zařízeních. Součástí mé práce bude také zhodnocení toho, jak na dnešní děti, tedy na jejich chování pohlížejí dnešní senioři, ale také zhodnocení, jak dnešní rodiče malých dětí vnímají dnešní výchovu oproti výchově jich samotných. Jak vnímají u svých dětí a zda vůbec, úctu ke stáří a ohleduplnost a zda si myslí, že oni sami, když byli děti, měli ke starým lidem větší úctu než dnešní děti. Samozřejmě nelze vše vidět jen černo-bíle a mým záměrem mé práce není určit, zda výchova v minulých letech byla lepší či horší než dnešní „moderní

výchova“. Na každé době a na každé výchově lze vidět jak to dobré, tak i to horší. Mým cílem je jen zhodnotit, jak pohlížejí na toto téma oslovení dnešní senioři a rodiče.

V závěru bakalářské práce bych chtěla vyvrátit či potvrdit následující 4 hypotézy:

Hypotéza č. 1: Více jak polovina dotázaných seniorů je názoru, že se v dnešní době změnilo chování dětí k seniorům k horšímu.

Hypotéza č. 2: Více jak polovina dotázaných seniorů si myslí, že dnešní „moderní“ výchova dětí je oproti tomu, jak oni sami vychovávali své děti volněji.

Hypotéza č. 3: Drtivá většina rodičů vychovává své děti tak, aby si vážily seniorů a měly k nim úctu.

Hypotéza č. 4: Nadpoloviční většina rodičů si myslí, že jsou dnešní děti obecně vychovávány „volněji“ než v minulých letech.

1 Teoretická část

1.1 Rodina jako základní sociální jednotka

Rodina jako základní sociální jednotka, ve které žije většina občanů a ve které jedinec nachází uspokojení svých základních potřeb, která mu poskytuje místo pro trávení volných chvil i prostor pro osobní štěstí, se tradičně podílela na výchově mládeže i dospělých. Rodina je místo, kde se jedinci dostává přirozenou formou četných podnětů a zkušeností, kde se na každém kroku učí přístupu ke skutečnosti a kde si osvojuje základy svého sociálního chování. V rodině se utvářejí jeho představy a pojmy světonázorové, politické a morální, pracovní i estetické, které se postupně přetavují v jeho názory a přesvědčení promítající se do jeho každodenního chování. (JÚVA 1995: 88)

Naše společnost oprávněně očekává od konsolidované rodiny pozitivní přínos z hlediska mnohostranného rozvoje základních osobnostních kvalit všech jejích členů. Rodina totiž není, jak se někdy zjednodušeně soudí, jenom místem, na kterém se uskutečňuje výchova dorůstající generace. Svými vlivy působí rodina na utváření lidského profilu všech svých členů, soužitím v rodině se všichni její členové – ať už si to uvědomují či nikoliv – dále rozvíjejí, přetvářejí a proměňují. Podcenit tuto socializační funkci rodiny ve vztahu ke všem jejím členům, a to často příslušníkům několika generací, znamená opomenout jeden z rozhodujících článků, který rozvíjí osobnosti kvality současného občana. (JÚVA 1995: 88)

Moderní člověk je vychováván v přesvědčení, že má právo na realizaci individuálních cílů, právě tak, jako má právo na vstřícnost, ohleduplnost, lásku a intimitu, a to v každém věku. Současně je přesvědčen, že toto právo má být někým naplněno. Mladí lidé zcela samozřejmě zaujmají stanovisko: „*mám právo, proto nám umožněte...*“, a staří, kteří se konec konců přece jen ocitnou v situaci, jež je „zaskočí“, říkávají: *máme právo na důstojné stáří, proto nám ho zajistěte!*“ Vítězí samozřejmě ti mladší. Mají na své straně sílu, zdraví, schopnosti, možnosti a především sílu ekonomickou, a tudíž faktickou převahu. Ti staří „musí“ prohrát. Situace se kvalitativně může zlepšit jen tehdy, když se změní životní scénář společnosti, osobní hierarchie hodnotových orientací každého člověka ve prospěch aktivní participace a účasti na životě toho druhého. Současný *důraz na autonomii* neboli právo na sebeurčení však situaci komplikuje ve všech věkových kategoriích. Autonomie je totiž vnímána jako „jediné“, z kontextu ostatních, vytržené právo. (HAŠKOVCOVÁ 2010: 17-18)

Z rodiny všichni pocházíme, s rodinou život sdílíme a budoucím generacím život předáváme. Jednotlivé generace rodiny jsou propojené hlavně prostřednictvím rodinných vzpomínek, ale i tradic, příběhů či památečných předmětů (SMIT, 2011). Rodinný odkaz je nemateriální podobou toho nejpodstatnějšího, co se starší generace snaží mladším předat. (SLABÁKOVÁ; SOBOTKOVÁ 2018: 288)

1.1.1 Rodina jako jistota zázemí

Rodina představuje pro každého člověka bez rozdílu věku zázemí a jistotu, rozvíjí aktivity ve stáří. Rodinný stav osob vyššího věku je odrazem demografické situace a vývoje rodiny. Ve stáří znamená dobře fungující rodina záruku pomoci psychické, fyzické i hmotné v případě nesoběstačnosti starého člověka. Důležité jsou možnosti, vůle, motivace a snaha rodiny pomoc poskytnout. Význam má i způsob bydlení rodiny, vzdálenost blízkých nebo příbuzných osob. Rozhodující je také společenské klima, morálka, etické normy, společenské i rodinné tradice, podpora legislativní a ekonomická. Velkou pomocí v realizaci péče o starého člověka v domácím prostředí jsou agentury domácí péče, střediska pečovatelské služby, domovinky, charitativní sdružení a další sociální aktivity v rámci komunity. Pomoc druhé osoby potřebuje občas až 60% starých osob. Podle gerontologických šetření se o většinu starých lidí v případě nesoběstačnosti stará rodina. (ZAVÁZALOVÁ 2001: 47)

Rodinný život starých lidí je velmi důležitý i z hlediska udržení jejich soběstačnosti v navyklém prostředí. Mnohé domácnosti starých lidí by nemohly vůbec existovat, kdyby nebylo pomoci mladších rodinných příslušníků. Tato pomoc je však omezena také komunikačními vzdálenostmi. Ještě na počátku našeho století, převážně zemědělské společnosti omezenými možnostmi dopravy, se děti, které si založily rodinu, usazovaly zpravidla v blízkosti domova svých rodičů a poskytovaly jim dobrovolně ekonomickou i jinou pomoc. Potřeby průmyslové společnosti a jiné sociální faktory si vynutily vznik malé, velmi pohyblivé rodiny a staří rodiče jsou dnes mnohem častěji prostorově i sociálně izolováni od svých dětí. Současná rodina však má přes všechny změny, jimiž v minulosti prošla, nadále důležité místo ve vztahu ke svým starým příslušníkům. Staří lidé se snaží udržet si co nejdéle svou vlastní domácnost. Toto jejich přání je i ve shodě s přáním mladší generace. Touhu starých lidí žít v blízkosti vlastních dětí a nebýt přitom na nich závislí, uvádějí tak práce zahraniční jako domácí. Lze hovořit o „intimitě s odstupem“. Staří lidé si přejí co největší intimitu a pravidelné kontakty s dětmi, ovšem za předpokladu přiměřené prostorové vzdálenosti. Rodinné a příbuzenské vztahy si i v moderní společnosti uchovávají svůj význam po celý svůj lidský život, a to přesto,

že se vztahy mezi generacemi podstatně změnily. I v současné rodině zůstávají emoční pouta, která přetrvávají i tehdy když si děti založily vlastní rodinu, a někdy udržují i dospělé děti v určitém „zajetí“. Někteří sociologové mluví o „vnitřní blízkosti při vnější distanci“ nebo o „modifikované rodinné integraci“. Chceme věřit, že lze skutečně pokládat za „sociální mýtus“ tvrzení, že se rodiny citově odcizily svým starým členům (Langmeierová). Vytvořili jej buď ti, kteří se profesionálně zabývají starými a opuštěnými lidmi, nebo ti, kteří jsou sami staří a žádné děti nemají. Starý člověk má v rodině svou úlohu. Očekává zájem o svou osobu a naopak se zajímá o problémy rodiny i ve velmi vysokém věku (Šipr). (PACOVSKÝ 1990: 53)

1.1.2 Sociální interakce

Důležité jsou i správné sociální vztahy a sociální interakce mezi generacemi. Mnoho záleží na tom, jak se jedna generace chová k jiné, jak vnímavě porozumí skutečným potřebám druhých, ovšem na pozadí sjednocujícího zájmu celé společnosti. Je nutná nemalá dávka vzájemné a moudré tolerance. To modifikuje mezigenerační zpětné vazby. (PACOVSKÝ 1990: 47)

Sociologické (psychosociální) důsledky jsou rovněž nemalé. Týkají se rolí starých lidí ke společnosti, zabezpečování jejich práv a potřeb, jejich postavení v současné rodině, řešení specifických osobních problémů gerontů, například zdravotního stavu, hmotného zabezpečení, bydlení, stravování, soběstačnosti, aktivity, kvality života. (PACOVSKÝ 1990: 25)

1.2 Mezigenerační solidarita

Osvobozující vliv mívá přijetí zásady morálky štafetové pomoci. Tj. vědomí toho, že za pomoc se neodvděčujeme těm, kdož nám pomohli, ale těm, kdo naši pomoc aktuálně nezbytně potřebují. V rodině svůj dluh rodičům symbolicky splácíme svým dětem. První dojem z takto pojaté mezigenerační solidarity může být rozpačitý. Pokud ale tuto zásadu promyslíme důkladněji, rozpaky zmizí. Odchod rodičů ze scény doprovázení i nereálné iluze. Mít dítě v podmínkách EU „Pojištění na stáří“. Pomocnou ruku je nutno hledat u vlastního ramene. Eventuální pomoci dospělých dětí pak můžeme být jen příjemně překvapení. Pokud jde o pomoc starší generace mladší – i naopak -, pamatujme na jedno ze základních asertivních práv. To požaduje umět posoudit, zda a nakolik jsme zodpovědní za problémy ostatních a do jaké míry jsme schopni je řešit. Rozdat se a skončit jako fyzicky i finančně vyčerpaná troska není dobré řešení. Vás zničí a seniorovi nepomůže. Připouštím, že můj asertivní přístup může být v této sféře pro některé čtenáře až příliš nekompromisní a tvrdý. Doplním jej citátem z knih Heleny

Haškovcové, profesorky lékařské etiky: „Mnoho listů papíru bylo popsáno úvahami o lásce a úctě ke starším, o tom, že děti mají oplatit svým rodičům lásku a péči. Co když ale rodiče nebyli laskaví, co když neudělali nic pro to, aby si zasloužili úctu svých dětí? Co když opakovaně a výrazně selhávali v rolích rodičovských, partnerských, případně dalších? Je pak ještě možné hovořit o „povinné“ úctě a lásce dětí k rodičům? Cit přece nejde nařídit, nelze jej vynutit. Ten buď v konkrétních vztazích vznikl, nebo ne...“ Pokud máte v roli seniora ex post dojem, jak vzorně jste o svá dítka pečovali, vězte, že toto hodnocení bývá subjektivní. Může být značný rozdíl mezi tím, co si myslíte a pamatujete vy, a tím, na co vzpomínají a co si pamatují vaše děti. Navíc i v dobré víře a v poplatnosti aktuálním společenským názorům a leckdy i mýtům lze dělat značné výchovné chyby. (NOVÁK 2014: 21)

1.2.1 Mezigenerační konflikt

V konkrétní rovině mezigeneračních vztahů se projevuje těžký konflikt daný nerovným bojem dvou základních představ. Onen konflikt pak ještě zesiluje politická, společenská i kulturní scéna, lhotejně, zda o určitou strategii usiluje vědomě nebo bezděčně. Politici, kteří se vyjadřují k problematice seniorů, redukuje své úvahy výhradně na penzijní reformu, a proto společnost vnímá seniorskou populaci převážně jako značnou ekonomickou zátěž. Podobně většina kulturních pořadů určených pro majoritní společnost často tematizuje strastiplné stránky stáří, i když připouští výjimky. Abychom sladili své představy o tom, jak se máme chovat k seniorům, s realitou toho, jak se k nim doopravdy chováme, s tím, co skutečně prožíváme a cítíme vůči nim i vlastnímu budoucímu stáří, musíme se ptát, proč k takové roztržce, na hony vzdálené humanistickému ideálu, vůbec došlo. Stáří je, zopakujme si znovu, stále stejné, a proto je na místě otázka, proč, z jakých důvodů a za jakých okolností jsou staří lidé jednou ctěni, jindy odmítáni a proč k nepřehlédnutému promíchání postojů dochází právě v naší době. Stáří samo o sobě je „takové, jaké je“, ale interpretace toho, co to je stáří a jaké to je být starý, je různá a může být i protichůdná, a to nejen historicky, ale i aktuálně. Dokonce i v průběhu života se týž člověk dívá na stáří různou optikou, rozdílně je přijímá a hodnotí. (HAŠKOVCOVÁ 2010: 36)

Generační konflikt tu byl, je a bude. Mladí tvrdí, že „staří ničemu nerozumějí a nic dnešního nechápou, že ustrnuli“, staří se zlobí, že „ta dnešní mládež všechno staré dobré ničí a nic moudrého a správného nerespektuje“. Generace rodičů a dětí vždy byly, jsou a zřejmě i budou v konfliktu. Je to prospěšné a užitečné. Vývoj by jinak ustrnul. A je i dobře, že si vnoučci víc rozumí s dědečky a babičkami než s vlastními rodiči. Úkolem

prarodičů je odpouštět a opravovat chyby, kterých se jako rodiče dopouštěli, úkolem rodičů je vychovávat a pečovat o vývoj dětí. Generace vnuků a prarodičů jsou si zkrátka v odporu proti názorům rodičů blízcí. Vždyť kůň je jednou hříbětem, ale člověk dvakrát dítětem, jak učí staré přísloví. Po statisíce let vývoje lidského druhu je tento vztah maličkých k odcházející generaci prarodičů pevný, správný a prospěšný, snad tedy i dál žije a přetrvává. (CAJTHAMLOVÁ 2017: 314)

Sociologové i psychologové zastávají názor, že neshody mezi generacemi byly, jsou a budou. To, že se mladí vymezují vůči starším či naopak starší mají pocit, že mladí jsou horší, než bývali oni, je naprosto přirozený jev, který se objevoval i v minulosti. Ovšem dříve měli příslušníci různých generací více možností se navzájem poznávat, ovlivňovat. Žili totiž více pohromadě. Bylo běžné, že děti vyrůstaly v jednom domě se starými prarodiči, případně žily v jejich blízkosti. Nyní je velmi časté, že je mají v jiném městě, takže je vidí třeba jen párkrát do roka. Nedovedou si teda představit, jak vlastně starý člověk žije, co potřebuje, co si myslí, co ho trápí a co mu dělá radost. A stejně je to naopak, když má senior často ve své blízkosti třeba desetileté dítě, přirozeně vnímá jeho svět, jeho zájmy, názory. Když ovšem potká desetileté děti na ulici, je to pro ně často jen parta nevychovaných výrostků, kteří křičí a běží tak rychle, že jim člověk jde raději z cesty. „Dříve lidé mívali běžně třeba 12 dětí, takže vedle sebe vyrůstali přirozeně lidé různého věku. K tomu často žili v jedné domácnosti právě s prarodiči. Nyní je život ve vícegeneračních domácnostech spíše výjimečný. Sourozenci jsou si velmi často věkově blízcí. Lidé už mnohdy nemají příležitost mít vedle sebe lidi různého věku a právě z toho vznikají různé předsudky, mýty, nedorozumění“ říká socioložka Lucie Vidovičová. (<https://i60.cz>)

1.3 Úcta ke stáří jako samozřejmost

Úcta ke starším občanům není dnes samozřejmostí, ale ani v minulosti nebyla pravidlem. Pojetí a sebepojetí stáří bylo ve skutečnosti mnohem problematictější a nezřídka se staří lidé minulosti museli o úctu ostatních doslova rvát. Konkretizovaný vztah člověka k vlastnímu stáří a ke starým lidem se vždy odvíjí od obecného pojetí, které je v zásadě dvojí. Víme, nebo matně tušíme, protože přebíráme tradovaný názor, že kdysi to staří lidé měli podstatně lepší, neboť si dokázali „nějakým zázrakem“ vytvořit gloriolu moudrosti, trpělivosti a laskavosti, v jejímž světle bledly méně atraktivní a vždy přítomné projevy stáří. Od šlechetných vlastností, připisovaných starým lidem, se odvíjí představa někdejšího idylického stáří. Neboť moudrý, znamená být respektován a ctěn, být trpělivý a laskavý, znamená být přijímaný a dokonce i milovaný. Tato první verze krystalicky

čistého a harmonizovaného stáří se jakoby „z ničeho nic“ a „nepochopitelně“ změnila, výsledkem čehož byl zrod druhé nejfrekventovanější představy stáří, která je poskládána převážně nebo pouze z negativ. Stáří je anticipováno s hrůzou, nemocemi a strádáním, a proto následně také hrůzně vypadá. Strach z přirozeného nástupu individuální involuce v obrazu stáří podtrhuje vše negativní a negativistické. Staří lidé nejsou ceněni ani milováni. A nejen to. V posledních několika desetiletích došlo odmítání stáří a starých lidí tak daleko, že nepřátelské postoje ve společnosti přerostly v někdy skrývaný, jindy dokonce otevřený boj proti starým lidem. V angloamerické odborné literatuře je pro nepřátelství agresivní chování vůči starým lidem používán pojem ageismus (AGE=věk). Český ekvivalent tohoto dnes už poměrně rozšířeného pojmu však neexistuje a jeho praktický význam lze paralelně odvodit od nechvalně známého rasismu. Někdy je ageismus vysvětlován také jako averze vůči starým lidem i všemu, co stáří promítá. Ageismus však není pouze jednosměrný. Někteří autoři poukazují na to, že i senioři jsou pod silným vlivem ageismu, neboť i oni přebírají stereotypy, které jim o stáří nabízejí mladší generace, a nezřídka se s nimi identifikují. V praxi se to projevuje výraznou ambivalencí v hodnocení vlastní situace. I když jsou stárnoucí a staří lidé spokojeni a žijí aktivně, domnívají se, že vlastně žijí „špatný život“. (HAŠKOVCOVÁ 2010: 34-35)

1.3.1 Rozvod v rodině a jeho vliv na výchovu dětí

V raném dětství ovlivňují vztah dětí a starší generace, hlavně v době raného dětství vztah k prarodičům především sami rodiče. Tyto vztahy je třeba neustále aktivně upevňovat, neboť neplatí, že je samozřejmostí, že jsou prarodiče nedílnou součástí rodiny. Velký význam na vztah dětí se svými prarodiči je určitě také fakt, jak funguje mladá rodina s dětmi. Velký problém nastává v případě, že se rodiče rozvedou. Větší kontakty většinou automaticky bývají s rodiči ze strany matky než s rodiči ze strany otce. Pokud v rodině dojde k rozvodu, nastává situace, že otcové mívají menší kontakt se svými dětmi, a to se týká samozřejmě i kontaktu s prarodiči z otcovy strany. Automaticky dochází ke zhoršení vztahů s vnoučaty. Stává se spíše samozřejmostí, že pokud se žena ocitne v roli samoživitelky, nahradí roli otce právě prarodiče z matčiny strany. Dá se říci, že prarodiče se stávají v životě dětí významnějšími osobami než biologický otec. Nejde ale jen o rozvod rodičů, v dnešní době není nic výjimečného, že spolu žijí nesezdané páry. I zde dochází při rozchodu k menší intenzitě kontaktu s rodinou bývalého přítele. S tím souvisí dále i zakládání složených rodin, kde se vlastně prarodiče stávají mnohdy i prarodiči vnoučat, se kterými nesdílí biologické pouto. Je statisticky doloženo, že v dnešní době přibývá i dětí, které jsou svěřeny výhradně do péče svých prarodičů.

Prarodiče mají i možnost zažádat o pěstounskou péči těchto dětí, kde jsou více zajištěni dávkami pěstounské péče, neboť pozice prarodičů bývá velmi problematická z hlediska hmotného zabezpečení. (srov. MARHÁNKOVÁ; ŠTÍPKOVÁ 2018: 27-30)

Nárůst méně institucionalizovaných forem partnerského a rodinného života v podobě rodin, v nichž partneři prošli rozvodem, dalším manželstvím a formováním nových složených rodin, vede rovněž k nárůstu situací, kdy se vodítka pro to, kdo tvoří rodinu a jaká by měla být role jejích jednotlivých členů, stávají méně čitelná a je potřeba je neustále rekonstruovat. Rostoucí různost partnerských a rodinných forem tak představuje jednu z nejzásadnějších výzev (nejen) pro budoucí uspořádání mezigeneračních vztahů. (MARHÁNKOVÁ; ŠTÍPKOVÁ 2018: 30)

Myslím si, že rozvod určitě velmi ovlivní vztah dětí a prarodičů a následně i vztah dětí ke starším lidem obecně. Významná část dětí v dnešní době zažije rozvod rodičů. Poté jde o to, jak spolu bývalí partneři vycházejí, neboť to velmi ovlivní i vztah dětí s dalšími partnery a také hlavně s prarodiči. A také pokud již vzniknou další smíšená nová manželství, záleží na velké toleranci prarodičů k nevlastním vnoučatům. Myslím si, že i když se prarodiče velmi snaží nevytvářet rozdíly mezi „vlastními vnoučaty“ a „nevlastními vnoučaty“, je zde určitě jiné pouto a mnozí prarodiče to přiznávají. Proto je velmi důležité, aby prarodiče nevytvářeli mezi členy nové rodiny zbytečné konflikty a snažili se novou rodinu tolerovat, a to hlavně v zájmu dětí.

1.4 Role a vliv prarodičů na dnešní mladou generaci

Role prarodiče v rodině se v poslední době mění nejvíce. Komplikuje to vztahy mezi generacemi. Změnil se charakter práv a povinností prarodičů v rodině. Děje se tak k vyšší pravděpodobnosti dožití. Po odchodu do důchodu zbývá některým ještě mnoho elánu pro realizaci vlastní aktivity. Zdá se, že i ubývající autorita starší generace a jejich zkušenosti mění vztahy v rodině. Znalosti a dovednosti mladších generací v přetechnizovaném světě nahradí dříve tolik oceňované zkušenosti staré generace. Dnes jsou prarodiče většinou na rodinách svých dětí nezávislí a žijí samostatně. Často v důsledku prodloužení střední délky života lze ve vyspělých zemích vypořádat, že pečují prarodiče o své nesoběstačné staré rodiče (např. 60 letí pečují o rodiče 80 leté). (ZAVÁZALOVÁ 2001: 51)

Zhruba od počátku 20. století – ve městech dříve, na venkově později – přecházely rodiny jako svazky osob úzce příbuzných spíše do dnešního pojetí domácnosti. Z rodin se oddělovali především jednotlivci, zpočátku svobodní, později také ovdovělí

a stále více rozvedení. Snižovalo se vícegenerační soužití, které se udržovalo častěji na venkově a při bydlení v rodinných domcích. (HORSKÁ 1990: 456)

Vztahy mezi starými a mladými lidmi dnes ovlivňuje skutečnost, že někteří staří lidé velebí mládí, protože své stáří ve skutečnosti odmítají. Jiní nejsou s to přijmout stárnutí, a proto naopak ty mladé odsuzují. Nevidí na nich nic dobrého. Když staří myslí na své mládí, domnívají se, že tehdy bylo všechno lepší. Zapomínají, co kdysi dospělým vyváděli. A zapomínají na starosti, které působili svým rodičům. Tím, že nadávají na mládež, odvracejí pozornost od vlastního stáří a vlastně od neschopnosti smířit se s ním a oceňovat jeho hodnotu. Tím, jak mluvíme o mladých lidech, poznáváme svůj postoj ke stárnutí. To, jak staří mluví o mladých, ukazuje, zda jsou usmířeni nebo naopak neusmířeni sami se sebou. A naopak to, jak mladí lidé posuzují staré, ukazuje jejich postoj k životu. Podle toho poznáváme, zda se vyrovnávají s procesem vlastního stárnutí, nebo zda jej chtějí vytěsnit a vše, co s ním souvisí, promítat do těch starých. (GRUN 2010: 55)

1.4.1 Proč děti potřebují prarodiče dnes stejně jako před lety

Myslím si, že tradiční výchova dětí spočívá od pradávna také ve vyprávění různých povídek a pohádek. Vždy měly na děti velmi pozitivní význam. „Má-li nějaká povídka dítě zaujmout, musí ho bavit a probudit jeho zvědavost. Aby však obohatila jeho život, má podněcovat jeho fantazii a pomáhat mu rozvíjet rozumové schopnosti a emoce.“

Vždyť kdo by neměl rád pohádky, kde se vyskytují vždy kladné, ale i záporné postavy. A právě v těchto pohádkách děti nejvíce vnímají to špatné, a jak je zlo potrestáno a každý, kdo je zlý, prolhaný, lakomý, závistivý, tak vždy špatně skončí. Naopak v pohádkách vyhrává to dobré. Právě proto je výchovné dětem číst a vyprávět pohádky již odmalinka, když dítě začíná chápat. Samozřejmě když je dítě trochu větší, je na rodičích dětem začít vysvětlovat, že v životě ne všechno dopadne tak dobře jako v pohádkách, že život je trochu složitější.

Prarodiče vypravují též příběhy vztahující se na těžkosti a strachy, které jako děti sami prožívali. Takové příběhy jsou pro jejich vnoučata zvláště zajímavé. Cítí-li se člověk jako dítě malý a bezmocný-a k tomu existuje dost důvodů-jsou vyprávění o tom, jak babička či dědeček sami bojovali, určitým druhem opory. Nastoupí pocit, že bohudík existují ještě i druzí, kteří také mají problémy, kteří také všechno hned nechápou a také mají co dělat, aby svůj život zvládli. Dospělí už nepřipadají dítěti jen silní, ale vidí, jak se dospělými postupně stávali a stejně jako dítě samo museli hledat řešení v obtížných situacích. (SCHONEROVÁ 1996: 62)

Myslím si, že v dnešní době už velmi málo rodin žije společně se svými prarodiči. Proto je také čím dál tím méně generačního porozumění. Mnozí mají své prarodiče spojené třeba jen s nedělními návštěvami, dárky k narozeninám, svátkům a také někdy s nerozbalenými dárky pod stromečkem, které se prarodičům vezou až po Štědrém dnu. Velká část dětí tráví čas spíše v užší rodině, dobře znají jen své rodiče a sourozence. Myslím si, že takový život dítěte, který je ochuzený o působení prarodičů vede ke ztrátám v duševním životě, protože děti potřebují kromě výchovy od rodičů také ten láskyplný klid a pohodu od prarodičů, kteří mají na vnoučata více času, trpělivosti, na rozdíl od rodičů nikam nespěchají. Proto jsem přesvědčena o tom, že jsou právě prarodiče pro děti tak důležití.

1.4.2 Vztah dětí k prarodičům

Myslím si, že právě prarodiče mají v životě dětí opravdu velký význam. Mnozí si myslí, že doba babiček a dědečků je přežitá, ale já si myslím, že právě naopak hrají v životě dětí mimořádně důležitou roli. A to i v případě, že dnešní prarodiče žijí ještě často aktivním životem, to ale neznamená, že by snad svá vnoučata neměli rádi a hlavně, že by jim neměli co předat. Právě naopak.

Je ale samozřejmé, že dobrý vztah mezi vnoučaty a prarodiči není určitě automatický. Právě společný čas strávený s vnoučaty je určitě základním kamenem kvalitního vztahu mezi nimi. Je ale také samozřejmé, že pokud se budou vídat párkrát do roka, a to třeba z důvodu velké vzdálenosti, nemůže být tento vztah tak kvalitní. A proto je třeba využívat alespoň moderní technologie, které kontakt dokáží zprostředkovat, aby nedošlo k velkému odcizení.

Dále je pro děti mimořádně důležité začlenit prarodiče do vyprávění příhod, ve kterých figurují nebo si třeba alespoň prohlížet společné fotografie. Je důležité odmalička vštěpovat, že pomáhat starším je úplně normální a jde o základní lidskou slušnost. Zapojovat je do činnosti, kdy potřebují naši prarodiče pomáhat. Pak jim to přijde samozřejmé. A čím více aktivit budete jako rodina dělat společně s prarodiči, tím větší je naděje, že se mezi dětmi a prarodiči vytvoří pravý a kvalitní vztah.

Společné zážitky a vzpomínky vztah určitě utuží. Také je důležité, aby rodiče nechali prarodičům nějaký prostor a důvěřovali jim, že to s vnoučaty zvládnou sami. Vždyť všem jde vlastně o jednu věc, a to je to nejlepší pro děti. Je dokázáno, že děti, které mají blízký vztah se svými prarodiči, mají méně psychických problémů, lépe se vypořádávají s těžkými životními zkušenostmi. Mají kromě rodičů další spřízněné duše. A proto také tyto děti nemají negativní předsudky proti starší generaci. A naopak tento blízký vztah

pomáhá i seniorům, neboť se jim lépe vyrovnává s těžkostmi stáří, jako jsou například deprese a tím i vlastně celkově s tělesným a psychickým stavem.

1.5 Vícegenerační soužití

V dřívější době, jak už jsem psala, bývalo téměř samozřejmé, že prarodiče většinou tvořili s mladými rodinami společnou domácnost. On to totiž býval klasický model rodiny. Hlavně na vesnicích, kde v rodném domě většinou zůstával nejstarší z dětí (spíše syn) a takto se to dědilo z generace na generaci. A právě tam také automaticky zůstávali bydlet prarodiče, mladí chodili do práce a babičky vařily, staraly se o vnoučata a domácnost. Co znám z vyprávění mé babičky, tak se říkávalo, že v domě měli svůj „vejminek“ na dožití, i když dům byl dávno převedený na některé z dětí. Většina lidí pracovala v zemědělství, a ještě měli doma hospodářství a dobytek, o který se museli starat. Byli proto vděční za každou pomoc od prarodičů. V této dřívější době byla úcta ke starší generaci naprosto samozřejmá. Nejen úcta, ale prostě taková sounáležitost a láska. Oni totiž vše dělali společně, prarodiče byli součástí rodiny, a tak děti vnímaly babičky a dědečky trochu jinak než v dnešní době. Také vztah, který si vytvořili společným soužitím, byl daleko intenzivnější a důvěrnější. Všechny radosti, ale i problémy se řešily společně, takže všechno bylo takové hezčí a jednodušší. Nikdo nežil v takovém stresu a psychickém napětí jako lidé žijí dnes.

Pokud žijí staří manželé v páru a alespoň jeden z nich je soběstačný, běžné denní starosti zvládají bez výrazné pomoci okolí. Většina starých lidí žije v manželském páru, někteří se sourozenci nebo vrstevníky. Menší část této populace žije spolu s dětmi ve dvougenerační rodině. Zřídka, ve srovnání s minulostí, se v naší společnosti objevuje soužití tří generací v rodině. Pomoc společnosti vyžadují nesoběstační osamělí staří lidé nebo osamělé dvojice. Ti jsou podle SZO rizikovými skupinami starých lidí. Asi třetina lidí nad 60 let věku žije v jednočlenných domácnostech, z 10 osamělých je 8 žen, podle našich šetření se asi 15% osob cítí opuštěnými. (ZAVÁZALOVÁ 2001: 47)

Změna funkce a struktury rodiny nastala asi v 50. letech minulého století. Změnil se počet členů nukleární rodiny (rodiče a děti), změnil se způsob života a životní úroveň. Došlo k uvolnění tradičních rodinných vazeb. Změnilo se postavení a autorita otce a muže obecně. Upevnilo se postavení ženy v rodině. Mění se i vztahy mezi rodiči a dětmi. Zvětšily se názorové rozdíly mezi generacemi (na svět, rodinu, hodnotový systém, společnost a další aspekty lidského života). (ZAVÁZALOVÁ 2001: 52)

1.5.1 Vícegenerační soužití a jeho vliv na mezilidské vztahy

Společné bydlení několika generací v rodině ovlivňuje mezilidské vztahy v rodině. Záleží na tom, zda je bydlení několika generací dobrovolné nebo okolnostmi vynucené, trvalé, dlouhodobé nebo jen dočasné. Velmi významné je dát všem členům rodiny možnost zachování soukromí, vytvořit proto pokud možno podmínky. Důležité jsou, jak již bylo zdůrazněno, i osobnostní rysy a umění odpouštět a tolerovat jiné osoby. (ZAVÁZALOVÁ 2001: 52)

Sociologové tvrdí, že je důležité, kdo u koho bydlí a jaké jsou důvody společného bydlení. Může to být např. možnost zvýšení ekonomického statutu rodiny při společném hospodaření a nákladech na bydlení. Jiným důvodem je vzájemná pomoc a podpora v nemoci, nesoběstačnosti (oboustranně – pomoc při výchově dětí, péče o rodiče a prarodiče v nesoběstačnosti ve stáří). Je velmi výhodná pro všechny generace. Odstranění nutnosti pomoci cizích lidí v době nesoběstačnosti jednotlivých členů nebo při plnění funkcí v rodině je výhodné u vícegeneračního soužití. (ZAVÁZALOVÁ 2001: 52)

Rady na základě životních zkušeností starší generace, pokud jsou přijímané mladými, mají význam pro dobré vztahy v rodině. Podporují pocit potřebnosti starého člověka. Nebo naopak předávání nových vědomostí nebo informací starším generacím (technika, počítače, moderní styl, hudba, sport, apod.). Ideální názor generací na soužití je „plně nám to vyhovuje“, zvykli jsme si na tento způsob života a všichni v něm nacházíme jisté obohacení života radostmi a starostmi všech členů rodiny. (ZAVÁZALOVÁ 2001: 52)

Vícegenerační rodina se skládá z prarodičů, rodičů a dětí. Žádoucí je soužití všech členů rodiny na demokratických principech, solidaritě, a především lásce (rodičovské, sourozenecké, dětí vůči rodičům). Dobře fungující rodina poskytuje všem členům pocit bezpečí, pochopení a vzájemnou pomoc v případě potřeby, panuje zde přirozená úcta ke starším, ale i respekt a podpora práv a nároků mladších členů. Většina starých lidí podle gerontologických šetření udává soulad v rodině. (ZAVÁZALOVÁ 2001: 51)

Starý člověk ztrácí jedno z největších lidských práv, není už posuzován svými, svou generací. (J.W.Goethe)

1.5.2 Problémy vícegeneračního soužití a jeho vliv na budoucí chování dětí k seniorům

Společné soužití více generací v jedné domácnosti přináší řadu negativních situací a konfliktů, zaviněných zejména rozdíly v názorech na životní hodnoty. Společnost se zajímá o vztahy mezi generacemi již od svého prvopočátku. (srov. ZAVÁZALOVÁ 2001: 48)

Samozřejmě mezi ty největší problémy, které vícegenerační soužití přináší je vzájemné nepochopení, snaha a potřeba “dělat si věci po svém“, a tuto potřebu cítí obě dvě strany. Často pak dochází ke konfliktům, které narušují vzájemné vztahy a tímto se rodiny dostávají do „kolotoče“ hádek a sporů. Pokud jsou těmto hádkám a sporům přítomny i děti, samozřejmě to má na ně nemalý vliv. Začnou i své prarodiče vnímat, jako ty, kteří mají neustále nějaké požadavky a třeba jsou i svědky toho, že rodiče se k prarodičům nechovají hezky. Takovéto vzory chování si nesou s sebou i do dalšího života a již mohou být narušeny jejich vztahy k seniorům obecně. Mohou je začít vnímat jako ty, kteří si neustále stěžují či něco potřebují.

1.6 Tradiční versus moderní výchova dětí ke stáří

Velký problém dnešní doby vidím také v tom, že mnoho lidí se ocitá v tzv. sendvičové rodině. Týká se to především lidí, kteří se ocitnou ve středním věku a kteří se souběžně musejí starat o své ještě nedospělé potomky a stárnoucí rodiče, někdy dokonce ještě o prarodiče. Stává se, že člověk časem vyhoří a stagnuje. Proto si myslím, že je důležité, aby se tito lidé soustředili jen na to opravdu důležité a dokázali v tom najít radost.

Výzkumy ukázaly, že většina českých seniorů si přeje i v nemohoucnosti s pomocí blízkých či profesionálních pečovatelnů zůstat doma. (BERTINI 2013: 16)

Ovšem v dnešní uspěchané době není vůbec jednoduché, jim toto přání plnit. Jelikož dnešní rodiny si pořizují děti čím dál tím déle, také i prarodiče lidí ve středním věku stárnou. Musí pak být opravdu velmi těžké skloubit péči o děti, domácnost, zaměstnání a ještě o stárnoucí rodiče. Je těžké se rozhodnout, zda si na stáří vzít rodiče k sobě anebo jim zařídit pečovatelský dům nebo domov pro seniory. Lidé se bojí, že budou žít ve výčitkách, že se o své rodiče nedokázali postarat. Vždyť i jejich děti vidí, jak jejich prarodiče žijí a vlastně můžeme čekat, že jednou dojdeme také k seniorskému věku a můžeme počítat s tím, že to našim dětem přijde přirozené, že i my odejdeme do domova pro seniory. Toho se možná lidé bojí nejvíce.

Myslím si, že dnešní doba je opravdu tak složitá, že není moc jiných řešení, pokud se člověk nerozhodne vzdát na nějaký čas třeba svého zaměstnání. Ale i v takovém případě je určitě dobré zapojit do péče o seniory své děti. Protože když jim ukážeme a naučíme, že se musí prarodičům pomáhat, že je samozřejmá povinnost se zajímat o jejich potřeby, zájmy a přání. Vždyť oni nám to jednou vrátí, protože tu přirozenost budou mít v sobě zakořeněnou. Ono stačí, když budeme o seniory projevovat zájem, zavoláme jim, jak se cítí, co potřebují. Pokud jsou v domovech pro seniory, tak to řeší častými návštěvami, popřípadě si berou prarodiče k sobě domů na víkend. Takto

si myslím, že to vyhovuje všem. Přes týden se lidé mohou starat o děti, o prarodiče je postaráno a víkend může celá rodina trávit spolu. Ale neměli by lidé zapomínat pečovat také sami o sebe, což je také velmi důležité. Musí si najít určitý kompromis, všichni se musí uskromnit ve svých nárocích. Jak děti, rodiče, tak i prarodiče.

Dospělé dítě, které jeho rodiče správným způsobem milovali, převezme později v životě péči o ně v aktu, jímž jim splatí něco lásky a náklonnosti, které se mu dostávalo v dětství. Milovaný dospělý bude v životě patrně dobře adaptovaný, bude mít dobré citové zdroje a bude cítit touhu udělat pro své stárnoucí rodiče to, co je pro ně nejlepší. Dospělý, který vyrostl v prostředí plném lásky, možná cítí mnohé z tlaků, které doléhají na řadu lidí ve středním věku, na něž padne odpovědnost zároveň za péči o vlastní potomky a o stárnoucí rodiče. Nicméně takový člověk nebude pravděpodobně cítit kvůli tomu břemeni přílišnou hořkost a hněv. (BERTINI 2013: 103-104)

Seniorům, kteří dobře vychovali své děti a poskytovali dětem hodně lásky, se většinou vrátí tato láska v podobě láskyplného pečovatele ve stáří. Pomoc začíná určitě pozvolna, ale postupně přibývají chvíle, kdy senioři potřebují pomoc čím dál tím více. Pokud ale opravdu již není možnost starat se o prarodiče sami v domácím prostředí, což určitě závisí na mnoha faktorech, je dobré je na to v klidu připravovat, aby byli i na tuto situaci připraveni. Pak to bude pro všechny jednodušší a nebude to pro prarodiče i pro nás tak bolestné.

1.6.1 Tradiční výchova dětí ke stáří

Je však dobré vědět, že náš život je podřízen určitým cyklům, stejně jako život rodičů a prarodičů. My všichni milujeme a trpíme, radujeme se a jsme smutní, prožíváme výšiny i temné hlubiny. Nežijeme stejný život jako naši rodiče nebo prarodiče, ale můžeme jim naslouchat a pozorovat je, přijímat nebo odmítat jejich postoje, jejich hodnotový systém. Podle nich a s nimi se můžeme učit zvládat svůj život, získávat vlastní orientaci. Dospělým a samostatným člověkem se stává dítě snáze, může-li se bez nátlaku a represe orientovat podle žitého života jiných lidí. (SCHONEROVÁ 1996: 53)

Naše babičky a dědečkové nám nemusejí vyprávět, co se jim vše přihodilo. Už jenom to, že existují, to, jak žijí, to, jak o něčem mluví a vyprávějí. Jsou součástí minulosti, ale i přítomnosti. Staří lidé a senioři mají hodnotu už jen tím, že jsou. (srov. SCHONEROVÁ 1996: 54)

Mladí lidé neradi poslouchají naříkání a sebelítostné vzdechy. Naproti tomu prarodiče, kteří dokážou hledět zpátky bez hněvu a přikrašlování, kteří svůj život umějí představit

a hodnotit jako stoupání a klesání, jsou pro své vnuky pokladem. Ukazují jim totiž, že život se dá zvládnout. (SCHONEROVÁ 1996: 55)

1.6.2 Moderní výchova dětí ke stáří

Dnešní moderní výchova má na děti takový vliv, že některé se chovají k dospělým s neúctou a opovržením. Děti si stále něco nárokují a očekávají, že všichni musí samozřejmě splnit, co oni si přejí. Jsou tak přece zvyklé odmalinka a přijde jim to přirozené. Tyto špatné návyky si právě budují již v raném dětství, a právě rodiče je svou benevolentní výchovou k tomuto vedou, ať už vědomě nebo nevědomky již od útlého dětství. Rodiče je zapomínají odmalinka učit k jakémoliv úctě, nejen k rodičům, sourozencům, rodině, ale také právě hlavně starší generaci. Měli by děti naučit, jak je slušné poděkovat třeba za dárek nebo když například vezmou babička s dědou vnoučata na výlet, něco jim koupí anebo se jim prostě jen tak věnují. Nejen za peněžní hodnoty. Zapomíná se učit děti, že je v životě mnohem hezčí dávat než přijímat. Děti s nadbytkem bývají často sobecké, hlavně pokud dostávají hodně dárků. Za každou samozřejmou obyčejnou činnost bývají děti odměňováni nějakým dárkem nebo sladkostmi. Mají vše, nač si vzpomenou a nakonec vlastně ani nejsou spokojené. (srov. LANDRETHOVÁ 2012: 69-75)

Myslím si, že rodiče často v dnešní době naprosto oprávněně sklízí ovoce své nedůsledné rodičovské výchovy. Vychovali rozmazlené generace, s nimiž zamává i nepatrný neúspěch, protože je nedokázali dostatečně připravit na „horší časy“. Rodiče dnešních dětí propadli zřejmě dojmu, že už bude jenom tak, jak oni to svým potomkům přejí. Mladí tím nabývají dojmu, že život je jen jakási zábava, které je třeba naplno si užívat. Já osobně se některým ani nedivím, neboť tu klamnou představu o životě jim vlastně přímo vsugerovali jejich rodiče. Myslím si, že naopak by se jim mělo vysvětlovat, že ne všechny děti mají takový nadbytek. A bylo by dobré jim jít příkladem, například společně s dětmi vytrídít hračky a oblečení a odnést je třeba na charitu nebo do dětského domova, aby poznaly ten pocit, když někomu něco darujeme jen tak. Aby měly možnost poznat, v jakých podmínkách žijí druzí. Také je třeba důležité nechávat děti s prarodiči, aby lépe chápaly, jak starší generace žijí, jaká mají trápení a starosti. Zapojovat je do chodu domácnosti u babičky a dědy, naučit je jim pomáhat. Tyto činnosti by jim měly být samozřejmé a určitě by to mělo vliv na pochopení, jak senioři žijí. A nejen jejich vlastní prarodiče, určitě by bylo dobré brát děti i do domovů pro seniory nebo pečovatelských domů, aby pochopily, že i takto žijí senioři a je to součástí naší společnosti. Děti se můžou i zapojovat do různých činností a aktivit se seniory, třeba

v rámci různých kroužků nebo mimoškolních aktivit. Chtěla bych se zamyslet nad dnešní moderní výchovou. V minulosti bylo zcela běžné, že se rodiny postaraly o své blízké ve stáří, několik generací bydlelo ve stejném domě a prarodiče, když už nemohli pracovat, pomáhali s výchovou dětí. V dnešní době už bohužel nejsou tyto vazby běžné a zdá se mi, že se vytrácí každodenní spolupráce a úcta mezi generacemi. A přitom tyto vazby jsou důležité a nepostradatelné pro obě strany. Jak jinak se dá naučit děti úctě ke stáří než právě těmito kontakty. Pouze takto děti získávají tyto zkušenosti. Největším přínosem se pak stává získávání respektu a úcty ke stáří. A myslím si, že právě toto v dnešní době velmi chybí. Setkáváním mezi generacemi nezískávají zkušenosti, ale jenom děti, ale právě i senioři.

1.6.2.1 Dopady dnešní doby na seniory

Jsou horší, než jsme za mlada bývali my, jsou rozmazlení, líní, povrchní. To si myslí mnoho lidí vyššího věku o mladých lidech. Mladí o dříve narozených říkají: jsou chudí, nemocní, pomalí, osamělí. Rozdílnost současné mladé a nejstarší generace je záležitost velice citlivá. Ze společnosti podle mého názoru téměř mizí úcta dětí ke starším, vůbec si nedovedou představit jaké to je, když se člověk může pohybovat jen pomalu, obtížně. Někteří mladí lidé naopak tvrdí, že si senioři sami mohou za negativní postoj mladé generace, protože právě oni se nechovají k mladým hezky. Říkají, že ono je vlastně nezajímá, jak dnešní mladí lidé a děti žijí. Mnohé děti v současné době již nejsou vychovávány k tomu, že pomáhat starším a slabším je přirozená věc. Vždyť oni kolem sebe slabé a nemocné seniory ani nevidí. Dnešní babičky a dědečkové jsou ještě hodně často aktivní, schopní a o pomoc si ani neříkají. A právě si myslím, že senioři, když ještě jsou zdraví a odmítají jakoukoliv pomoc, najednou těžce nesou svůj stav, když jsou najednou nemohoucí a neumí si o pomoc od blízkých říci. Proto je nutné děti učit, že pomáhat starším lidem je přirozené, normální a není dobře se nechat od seniorů odradit a odbýt, že nic nepotřebují a zvládnou vše sami. Prostě dětem vštěpovat, že pomáhat potřebným starším je správné. Člověk k tomu potřebuje jen zdravý rozum a dobré vychování. Možná, že mladá generace není tak špatná, jak ji někdy lidé soudí, jen jim mnohé z toho, jak by se mohla ke starším lidem chovat, nedojde. Všichni si myslí, že dřív to bylo samozřejmé, ale také je fakt, že lidé žili dříve více rodinným životem, který je spojoval, a mladí se učili od starších prostě automaticky. Zdá se mi, že dnes jsou vlastně senioři řazeni do dvou kategorií (skupin). Na ty aktivní, veselé, soběstačné, kteří nic nepotřebují a vlastně jsou pyšní na to, že všechno zvládnou sami. A pak je tady druhá skupina seniorů, a to jsou již ti nemocní, hodně staří, kteří jsou odkázáni na pomoc

druhých. Jenže ti už nejsou tolik vidět, neboť ti žijí v sociálních zařízeních. Domovy pro seniory ani nestačí dnešním požadavkům o umístění seniorů. Délka života se prodlužuje. Všichni víme, že rodinu nikdo nenahradí, ale nejde v dnešní moderní uspěchané době spoléhat na to, že se o seniora postarají příbuzní. Dnešní moderní společnost upřednostňuje mladé a schopné lidi. Ti dneska vnímají stáří jako šedivé, nezajímavé období lidského života, někteří dokonce jako finanční zátěž pro stát. Mezi mladými lidmi a seniory v penzi se vytváří nepříjemná propast, ať už ekonomická, tak i společenská. Mladí lidé jsou vychováni hlavně s důrazem na svůj vlastní úspěch a osobní kariéru (srov. HAŠKOVCOVÁ 2012: 11-15)

1.6.3 Rozdíly mezi tradiční a moderní výchovou dětí ke stáří

Hlavním soudcem i psychologem ve výchově dětí býval dříve rodič. Nikdo tyto pravomoce rodičů nezpochyboval a také při jakémkoliv prohřešku dítěte byli rodiče bráni k zodpovědnosti. Fyzický trest, jako součást výchovy, kdy dítě ignorovalo jakoukoliv slovní domluvu, byl všeobecně tolerován a myslím si, že také nebyl většinou zneužíván. Pamětníci s úsměvem vzpomínají na pořekadlo našich předků – škoda každé rány, která padne vedle. Naopak dnešní režim je plný různých psychologů a poradců, kteří vymýšlejí různé absurdity, kdy se téměř dávají rovná práva mezi děti a rodiče. Existuje dnes mnoho institucí, které hrozí rodičům různými sankcemi a postihy, dokonce i vězením, za jakékoliv trestání, ať už psychické nebo fyzické. Nemůžeme se pak divit, že dítě si v dnešní době vysvětluje tyto zákony po svém a rodiče ztrácejí čím dál tím více jakoukoliv autoritu. A nejedná se jen o výchovu v rodinách, ale také ve školách. Učitelé si nemohou k dětem téměř nic dovolit a děti toho také velmi zneužívají. Myslím si, že někdy je důvodem tzv. volná výchova v rodinách, kde rodiče jsou schopny děti utvrzovat v tom, že si k nim učitelé nemohou nic dovolit. V nemálo případech jsou rodiče schopní sami slovně napadnout učitele, který podle nich nechce vyhovět potřebám dítěte. Prostě tito rodiče přehlížejí a tolerují nevhodné chování svých dětí. Potom také nastávají situace, kdy rodiče odkazují na chyby ve výchově na učitele, kteří si myslím, by měli hlavně učit a ne vychovávat. Dnešní mládež se začíná měnit, co se týče vyjadřování. Je hrozné, jak se někteří baví, ať už mezi sebou, nebo i s rodiči. Například je hrozné třeba cestovat s touto nevychovanou mládeží v hromadných prostředcích. Většinou nikdo nemá odvahu tyto děti napomenout, protože všichni vědí, s jakou reakcí by se setkali. Už vůbec nemluvím o tom, jak se dřívější generace chovaly v dopravních prostředcích k seniorům. Bývalo úplně samozřejmé, že jakmile třeba do autobusu přistoupili nějací senioři, našlo se mnoho mladších, kteří se automaticky zvedli a pustili seniora sednout.

Myslím si, že právě dnešní mládež vůbec nezajímá, jestli se nad ním v autobuse sotva drží nějaký senior, většina mladých má v uších sluchátka, v ruce telefon a vůbec nevnímají co se kolem nich děje. Vlastně mám pocit, že si myslí, že se jich to vůbec netýká. Mládež je dneska v mnoha případech sobecká, každý vidí jen své vlastní potřeby. Samozřejmě nelze všechny „házet do jednoho pytle“.

Myslím si, že v dnešní době se jakákoliv výchova vymyká spoustě rodičů z ruky. Čím dál tím víc jich selhává ve výchově. Za mnohé může dnešní příliš liberální výchova. Děti nejsou vůbec k ničemu vedeny a téměř na ně nejsou kladeny žádné povinnosti. Děti nemají žádný režim, nemají většinou nastavená žádná pravidla. Zdá se mi, že dítě se vychová samo tím, že jen tak vyrůstá v nějaké rodině a vlastně se samo učí, jak se má chovat. Jenže v tom je podle mého názoru ten největší problém. V dnešní uspěchané době rodiče nemají na děti moc času, proto dětem dopřávají vše, na co si děti vzpomenou. Vše jim dovolí, vše jim koupí a dítě musí zákonitě nabýt dojmu, že to je vlastně normální a správné a těžko pak můžeme po takovémto dítěti chtít, aby nebylo sobecké a rozmazlené. Vždyť ono ani neví, jak by se mělo jinak chovat. Pro mnoho dospělých je v dnešní době na prvním místě materiální zabezpečení, honba za kariérou. Lidé se předhánějí, kdo má luxusnější auto nebo na jaké luxusní dovolené byli. A je téměř samozřejmé, že nemůžeme jednou chtít po jejich dětech, aby byly ve svém životě skromní a neupřednostňovaly v životě právě tyto hodnoty, jaké mají jejich rodiče. V této dnešní době je právě velký problém mezi hodnotami těchto mladých rodičů a jejich rodičů, kteří už mají seniorský věk a ještě vyrůstali v jiné době, kde se upřednostňovaly úplně jiné hodnoty. Myslím si, že prarodiče žili v době, kde výchova především spočívala ještě v jiném hodnotovém žebříčku. Lidé si všeobecně byli blíže, každý se snažil lidem kolem sebe pomáhat. Myslím si, že v té době nebyly takové rozdíly jak už v majetkách nebo finančních ohodnoceních v zaměstnáních a také proto nebylo mezi lidmi tolik závidění a zloby. Jenže jak už jsem psala, tak i tyto děti vychované v nějakém režimu se dostaly do dnešní doby a ta většinu z nich dokázala změnit. Myslím si, že právě proto dnešní senioři nechápu výchovu dnešních dětí, těžce nesou, jak benevolentně jsou jejich vnoučata vychovávána. Když vidí, v jakém přepychu některé děti dneska žijí, mají nadbytek všeho, ať už se jedná o oblečení, hračky, telefony nebo různou elektroniku. Těžko můžou pochopit dnešní pokrok, protože oni žili v době, kdy se muselo ve všem šetřit. Myslím si, že právě proto nechápu ani chování dnešních dětí. Děti jsou rozmazlené, sobecké a agresivní. Prarodiče se často dostávají do konfliktu se svými dětmi právě kvůli odlišnému názoru na výchovu svých vnoučat.

Neradi domýšlíme své stáří až do konce. Nejsme ochotni si přiznat, že i my můžeme být odkázáni na druhé. A tak je stáří i pro nás ustavičnou výzvou, abychom přijali pravdu o sobě, abychom si uvědomili celý proces stárnutí až do okamžiku, kdy budeme zcela odkázáni na pomoc a podporu těch druhých. Pak už nebudeme jednat milosrdněji jen se starými lidmi, nýbrž i sami se sebou. (GRUN 2010: 54)

Pokud bychom měli vybrat jen jednu hodnotu, která odlišuje tradiční rodinu od rodiny moderní, je to právě vědomí povinnosti postarat se o své rodiče, až zestárnou: v pozdně moderních společnostech převzal tuto odpovědnost stát. (MAREŠ; POTOČNÝ 2003: 20)

Na druhou stranu si myslím, že i v dnešní době je hodně mladých lidí, kteří mají úctu ke starší generaci, s úsměvem a rádi pomohou staršímu člověku, a i ta nejmladší generace není určitě jen „špatná“. Jsou a myslím, že jich není málo i mladí lidé a děti, kteří si váží starších a chovají se k nim s úctou.

2 Metodika

2.1 Metoda výzkumu

Pro sběr informací potřebných pro můj výzkum byla použita metoda dotazování. Šetření bylo prováděno dotazníkovou formou (viz příloha č. 1 a č. 2). Tato dotazníková šetření byla anonymní a byla založena vždy na dobrovolnosti respondentů. Všichni respondenti byli ještě před vyplněním dotazníku mnou osobně informováni o účelu tohoto výzkumu. Respondenti byli z Jihočeského kraje, a to konkrétně z Týna nad Vltavou a okolí. Dotazníkové šetření bylo realizováno v měsících prosinec 2020 až únor 2021 a respondenti nebyli vybíráni nahodilým způsobem (viz charakteristika souboru).

Výzkum byl rozdělen do dvou dotazníkových šetření. První dotazníkové šetření bylo zaměřeno na seniory a jejich pohled na dané téma. Druhé dotazníkové šetření bylo zaměřeno na rodiče malých dětí. Účelem těchto dotazníkových šetření bylo zjistit, zda dotazovaní vnímají rozdíl mezi tradiční a moderní výchovou dětí ke stáří a jaké dopady mají dle nich tyto dvě výchovy na společnost.

Dotazník určený seniorům obsahoval celkem 12 otázek, z toho 10 otázek uzavřených a 2 otázky otevřené. Dotazník určený rodičům obsahoval celkem 10 otázek, z toho devět otázek uzavřených a jedna otázka otevřená.

2.2 Metoda analýzy

Informace, které byly z dotazníkového šetření zjištěny, byly zpracovány ručně a následně byly z těchto zaznamenaných výsledků zpracovány tabulky, ze kterých byly pro větší přehlednost vytvořeny grafy, které byly použity v této bakalářské práci pro lepší znázornění výsledků.

2.3 Charakteristika souboru

Soubor dotazníkového šetření byl tvořen dvěma skupinami respondentů. První skupinu respondentů tvořilo 50 lidí seniorského věku, kdy pro dotazníkové šetření nebylo důležité, zda respondent je mužského či ženského pohlaví. Podmínkou vyjma seniorského věku bylo i to, aby dotazovaný měl minimálně jedno vnouče ve věku 4-12 let. Druhou skupinu dotazovaných tvořilo 50 lidí, kde jedinou podmínkou účasti na dotazníkovém šetření bylo, aby respondent byl rodičem alespoň jednoho dítěte ve věku 4-12 let. Opět ani pro druhé dotazníkové šetření nebylo důležité, zda je respondent muž či žena či věk respondenta.

3 Výsledky výzkumu

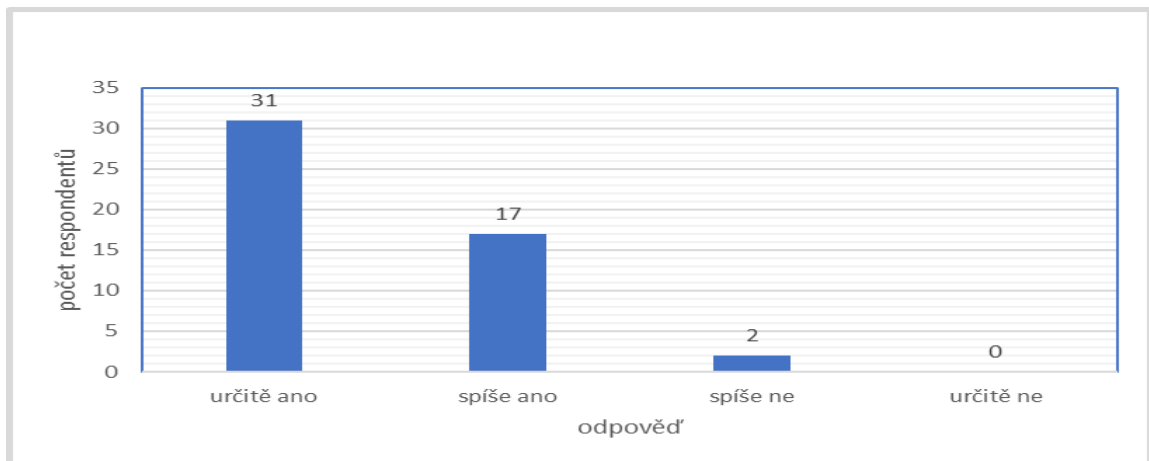
3.1 Výsledky výzkumu vztahující se k prvnímu šetření

Výsledky dotazníkového šetření na základě dotazníků, které vyplňovali senioři.
Zdroj veškerých grafů: vlastní šetření.

Otázka č. 1: Myslíte si, že dnešní „moderní“ výchova dětí je oproti Vaší výchově Vašich dětí „volnější“?

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne

Graf č. 1:

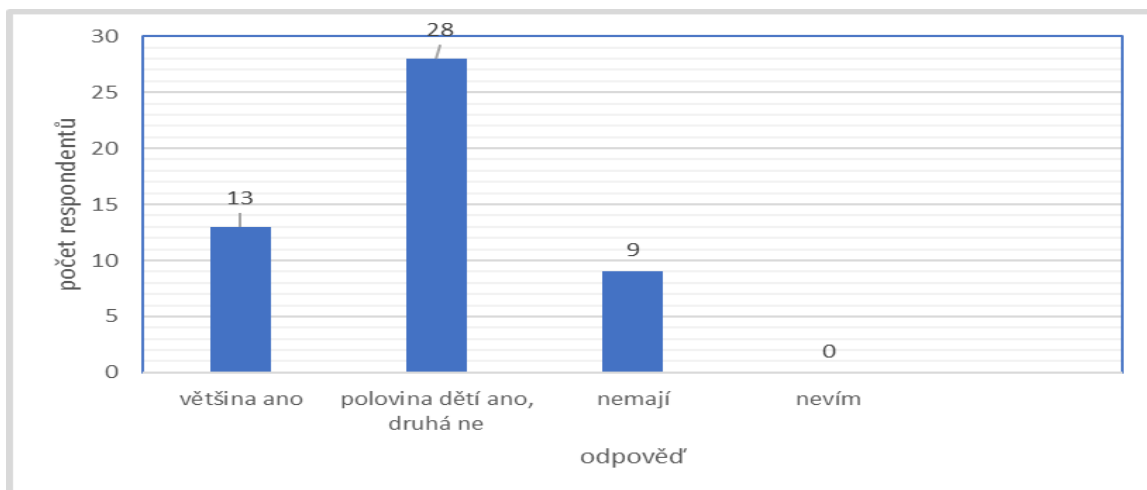

Z grafu č. 1 vyplývá, že 31 respondentů (60%) z celkového počtu 50 respondentů si myslí, že dnešní moderní výchova je oproti tomu, jak oni sami vychovávali své děti volnější. 17 respondentů (34%) si myslí, že dnešní výchova je spíše volnější, 2 respondenti (4%) si myslí, že dnešní moderní výchova spíše není volnější a žádný z respondentů neuvedl odpověď „určitě ne“.

Otázka č. 2: Myslíte si, že děti mají dnes úctu a pochopení k seniorům?

- většina ano
- polovina dětí ano, druhá ne
- nemají
- nevím

Graf č. 2:

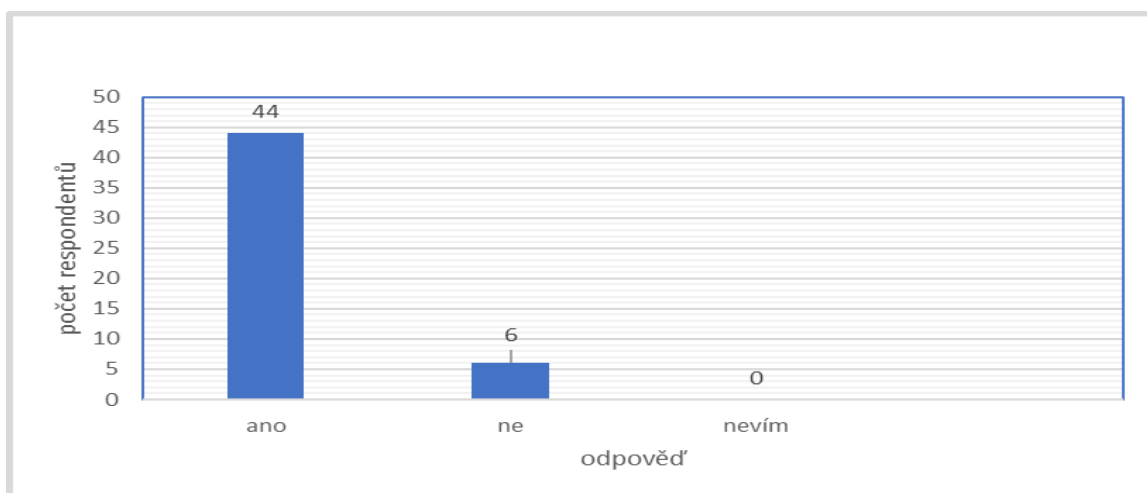

Z grafu č. 2 je zřejmé, že 13 respondentů (26%) z celkového počtu 50 respondentů si myslí, že většina dětí má dnes úctu a pochopení k seniorům, nejvíce respondentů, a to 28 (56%) si myslí, že polovina dětí úctu má, druhá polovina nikoliv, 9 respondentů (18%) si myslí, že dnešní děti úctu a pochopení k seniorům nemají a možnost odpovědi „nevím“ nevolil žádný z respondentů.

Otázka č. 3: Myslíte si, že je důležité, aby se na výchově dětí podíleli i prarodiče?

- ano
- ne
- nevím

Graf č. 3:

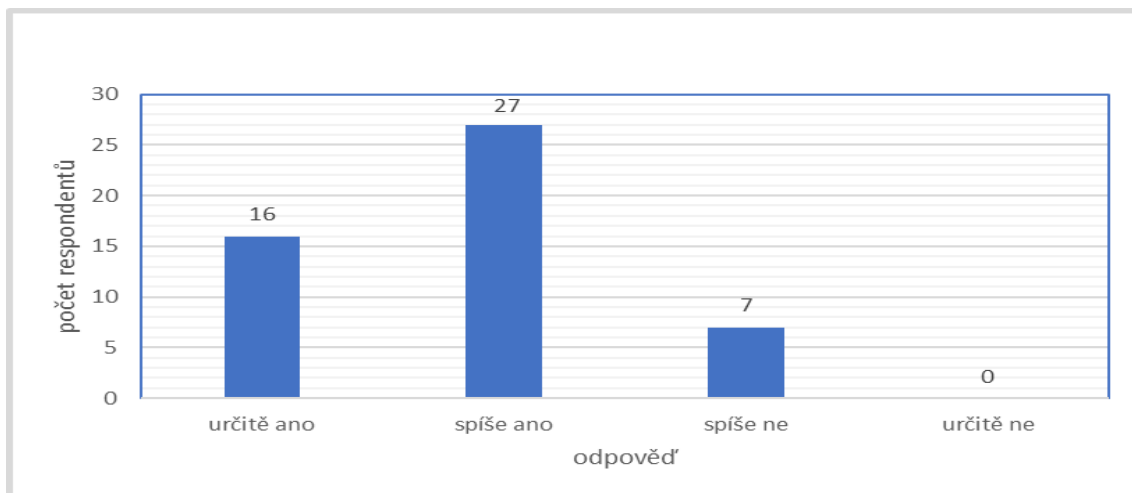

Na otázku, zda si myslí, jestli je důležité, aby se na výchově dětí podíleli i prarodiče, drtivá většina respondentů (44 respondentů, 88%) odpověděla, že ano. Odpověď ne zvolilo pouhých 6 respondentů (12%) a možnost nevím nevolil žádný z respondentů.

Otázka č. 4: Myslíte si, že na děti a jejich chování má vliv i to, s kým a kde žijí?

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne

Graf č. 4:

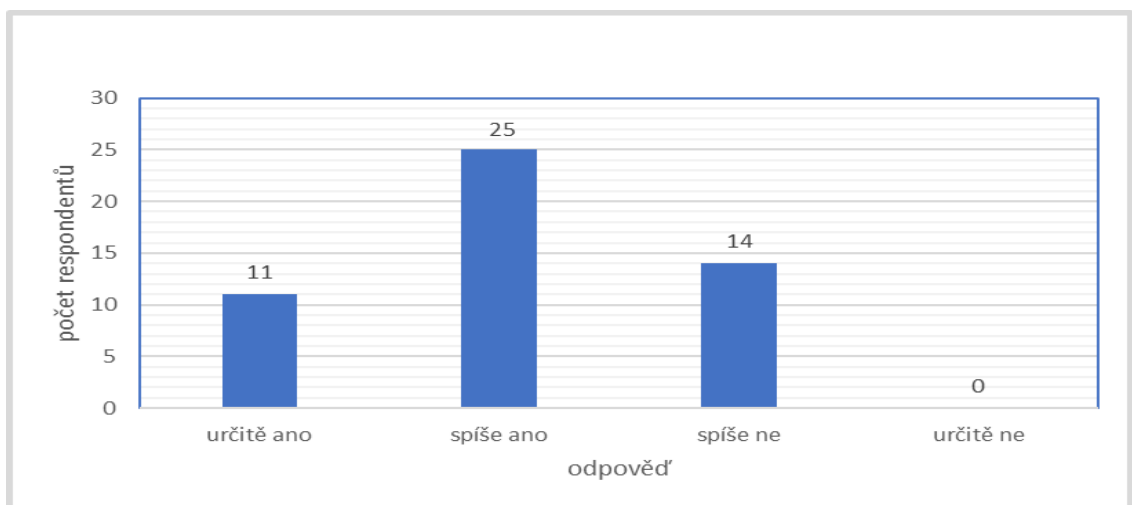

To, zda má na děti vliv, s kým a kde žijí si určitě myslí 16 respondentů (32%). To, že to spíše vliv má si myslí 27 respondentů (54%). Odpověď „spíše ne“ zvolilo 7 respondentů (14%) a „určitě ne“ nezvolil žádný respondent.

Otázka č. 5: Myslíte si, že se v dnešní době změnilo chování dětí k seniorům k horšímu?

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne

Graf č. 5:

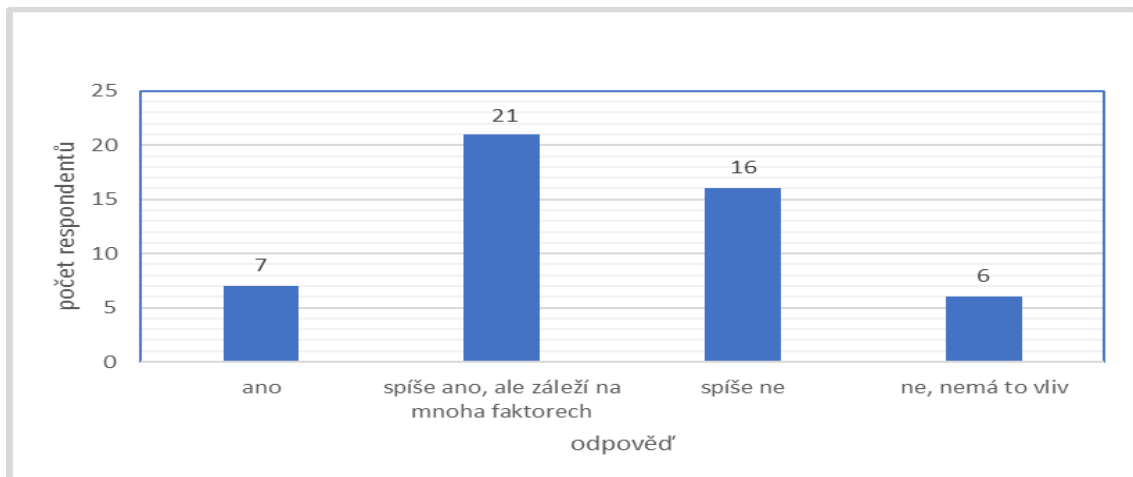

Na otázku, zda si senioři myslí, že se chování dětí k nim v dnešní době změnilo k horšímu polovina respondentů (50%) uvedla odpověď „spíše ano“, 14 respondentů (28%) uvedlo, že spíše ne a 11 dotazovaných (22%) odpovědělo, že se chování k nim určitě v poslední době změnilo k horšímu.

Otázka č. 6: Myslíte si, že je pro děti dobré, žít i se svými prarodiči a to, že žijí se svými prarodiči ve společné domácnosti má pozitivní vliv na chování těchto dětí k seniorům?

- ano
- spíše ano, ale záleží na mnoha jiných faktorech (výchova rodičů, povaha dítěte, vztah k prarodičům apod.)
- spíše ne
- ne, nemá to vliv

Graf č. 6:

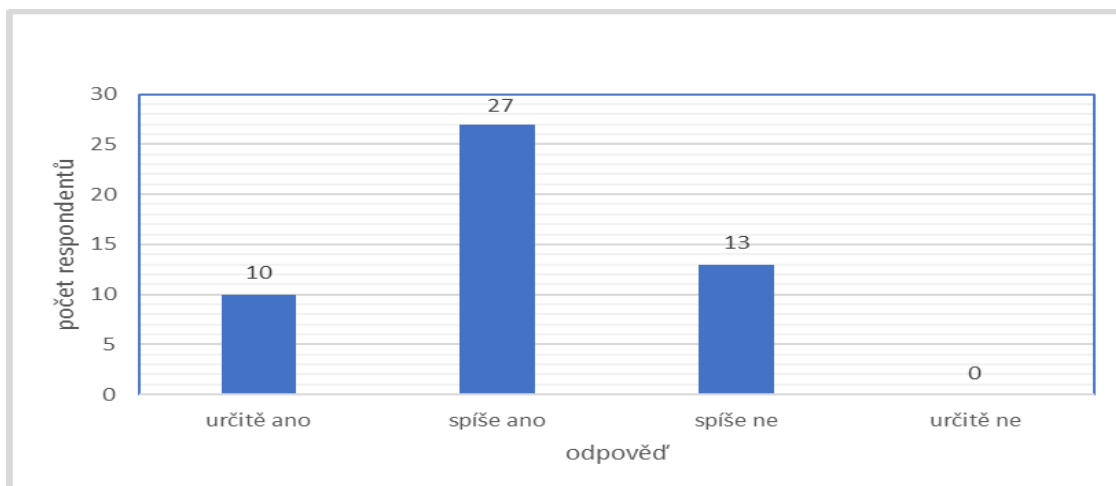

Na tuto otázku odpovědělo nejvíce dotazovaných, že spíše ano (21 respondentů, 42%), ale záleží ještě na mnoha jiných faktorech. 16 respondentů (32%) uvedlo, že spíše ne, 7 respondentů (14%) odpovědělo „ano“ a 6 respondentů (12%) se domnívá, že nemá vliv na chování dětí to, zda žijí se svými prarodiči v jedné domácnosti.

Otázka č. 7: Myslíte si, že by rodiče měli být ve výchově dětí přísnější (ve smyslu vyžadování slušného chování k ostatním lidem, pokory a úctě k ostatním)?

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne

Graf č. 7:

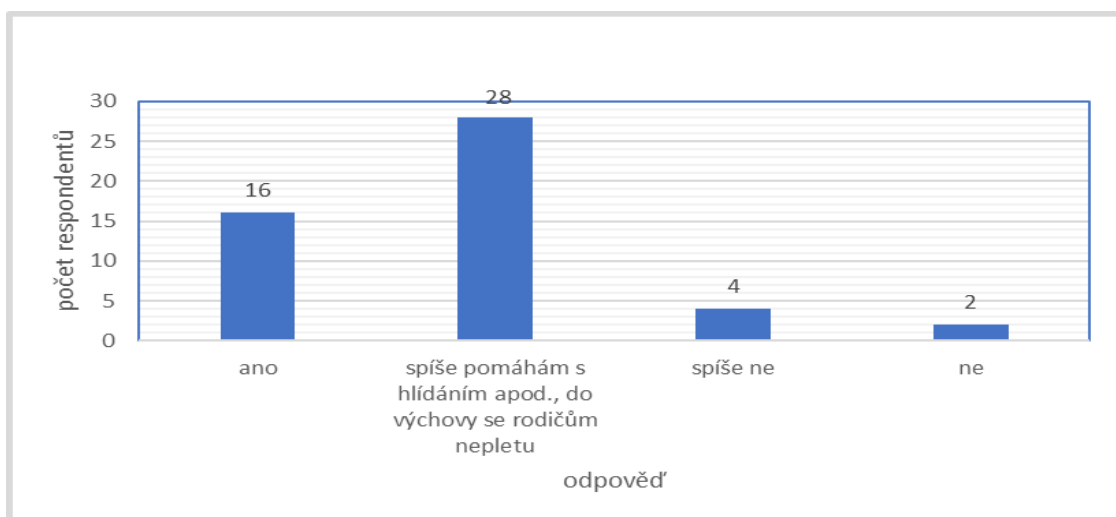

Na sedmou otázku, zda si dotazovaní myslí, že by rodiče měli být ve výchově svých dětí přísnější, 10 respondentů (20%) uvedlo, že určitě ano, 27 respondentů (54%) se domnívá, že spíše ano, 13 dotazovaných (26%) odpovědělo „spíše ne“ a nikdo z dotazovaných nevyužil odpověď „určitě ne“.

Otázka č. 8: Pomáháte s výchovou svých vnoučat?

- ano
- spíše pomáhám s hlídáním apod., do výchovy se rodičům nepletu
- spíše ne
- ne

Graf č. 8:

Na otázku, zda dotazovaní pomáhají s výchovou svých vnoučat byly tyto odpovědi: více jak polovina respondentů (28 dotazovaných, 56%) uvedla možnou odpověď, že spíše pomáhají s hlídáním vnoučat a do výchovy se rodičům příliš nepletou, 16 dotazovaných (32%) uvedlo, že se podílejí na výchově svých vnoučat, 4 dotazovaní (8%) uvedli,

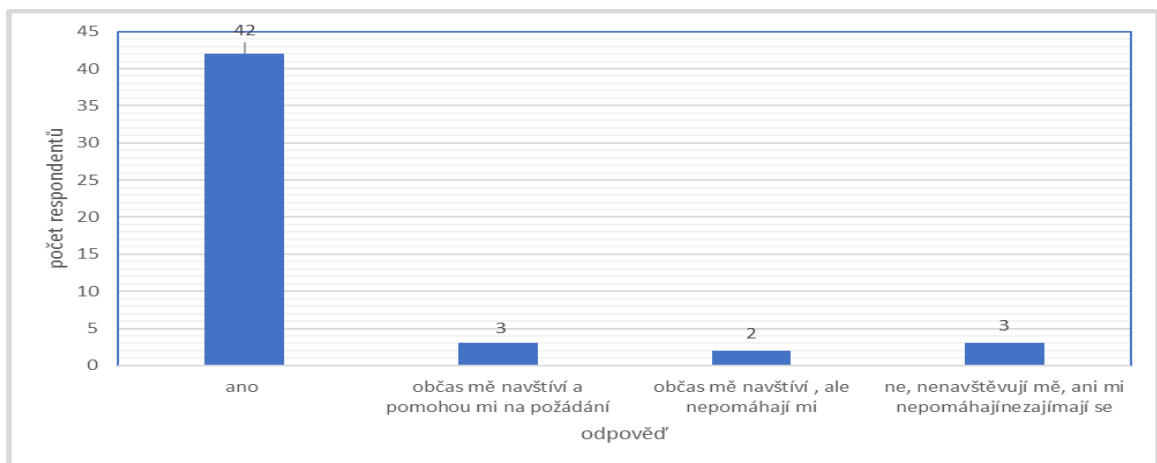
že se na výchově spíše nepodílejí a dva respondenti (4%) uvedli, že se na výchově nepodílejí vůbec.

Otázka č. 9: Pomáhají vnoučata Vám (vynesou odpadky, pomohou s domácími pracemi, pomohou na zahrádce apod.) a zajímají se Vaše vnoučata o Vás?

Navštěvují Vás?

- ano
- občas mě navštíví a pomohou mi na požádání
- občas mě navštíví, ale nepomáhají mi
- ne, nenavštěvují mě, ani mi nepomáhají, nezajímají se

Graf č. 9:

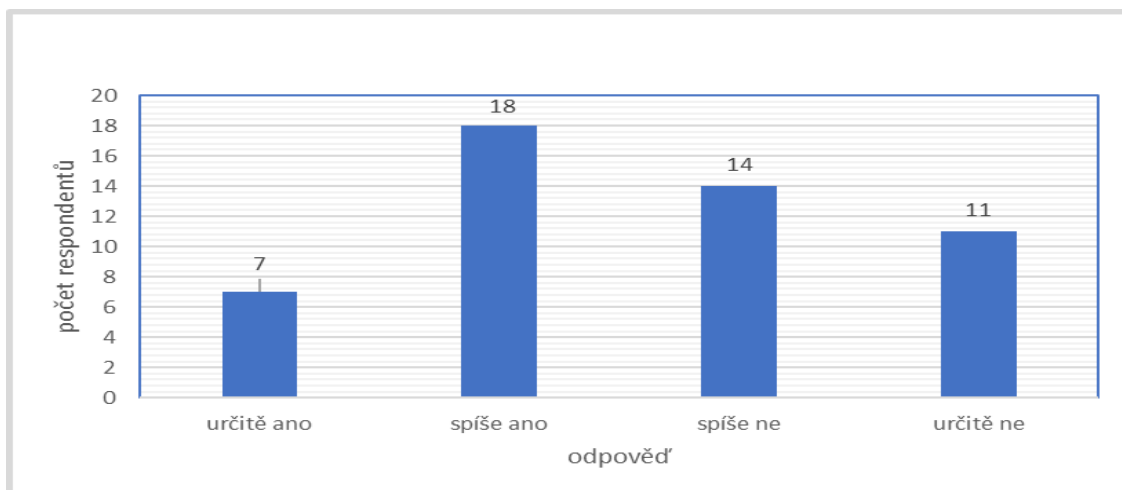

Další otázka se zaměřovala na to, zda se o seniory jejich vnoučata zajímají, ráda je navštěvují a pomáhají jim třeba s domácími pracemi nebo třeba na zahrádce. Drtivá většina dotazovaných odpověděla, že ano, a to 42 dotazovaných (84%), 3 respondenti (6%) uvedli, že je vnoučata občas navštíví a pomohou jen na požádání, 2 respondenti (4%) uvedli, že je vnoučata občas navštíví, ale s ničím jim nepomohou. 3 respondenti (6%) uvedli, že je vnoučata ani nenavštěvují, tudíž jim ani nepomáhají a nezajímají se o ně.

Otázka č. 10: Myslíte si, že by se společným soužitím dětí s prarodiči zlepšily vztahy dětí k seniorům obecně?

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne

Graf č. 10:

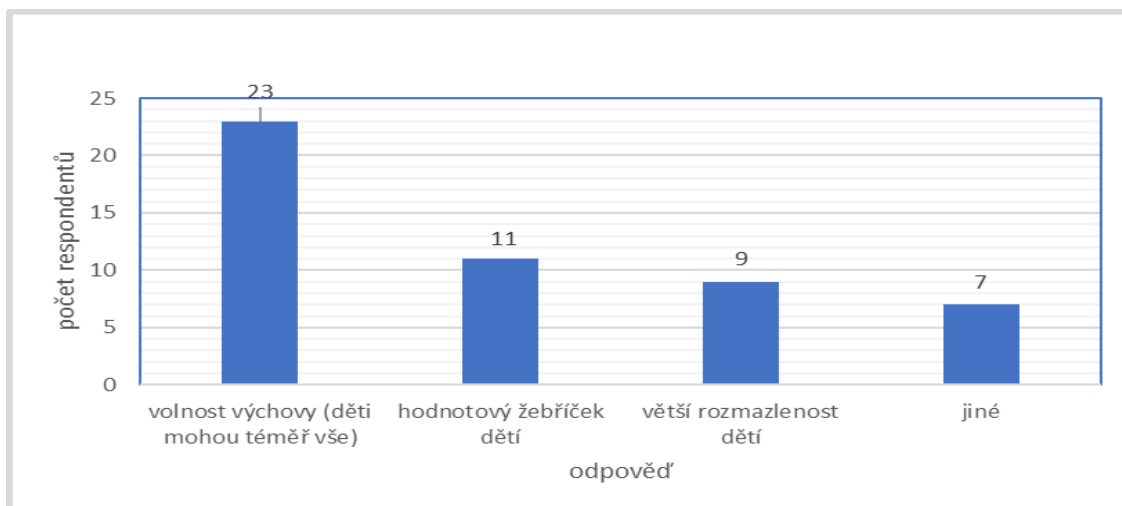

Otázka č. 10 se dotazovala, zda si dotazovaní myslí, že by se společným soužitím dětí s prarodiči zlepšily vztahy dětí k seniorům. „Spíše ano“ odpovědělo 18 respondentů (36%), „spíše ne“ 14 respondentů (28%), 11 respondentů (22%) uvedlo, že určitě ne a v neposlední řadě 7 respondentů (14%) uvedlo, že určitě ano.

Otázka č. 11: Jaký je podle Vás největší rozdíl mezi „tradiční“ – dřívější a dnešní „moderní“ výchovou dětí? (odpovězte prosím bodově)

.....

Graf č. 11:

Otázka č. 11 byla otevřená a respondenti mohli svými slovy uvést odpověď. Do grafu jsem zařadila vždy odpověď, která byla na prvním místě odpovědi. Mezi nejčastější odpověď patřila „volnost výchovy“ (23 respondentů, 46%), kde dotazovaní uváděli, že dnešní děti jsou vychovávány volněji, než byli vychováváni oni sami, či volněji než vychovávali i oni své děti. Uváděli většinou, že dnešní děti si mohou „dělat co chtějí“.

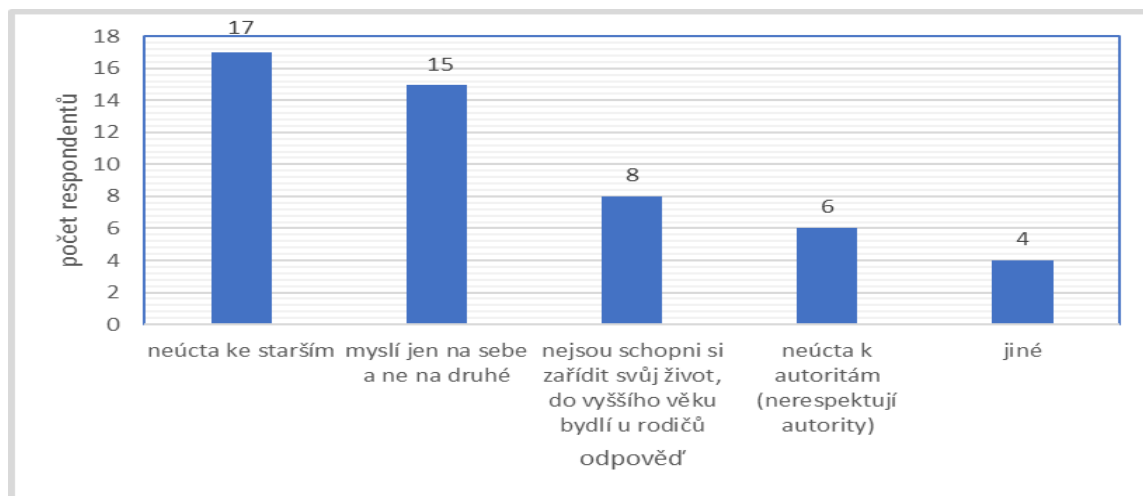

Druhá nejčastější odpověď (11 respondentů, 22%) byla, že dnešní děti mají úplně jiný hodnotový žebříček oproti hodnotovému žebříčku, který mají oni sami. A třetí nejčastější odpověď (9 respondentů, 18%) na tuto otázku byla, že děti jsou v dnešní době hodně rozmazlené a nemají pevné hranice.

Otázka č. 12: Jaké dopady na společnost má dnešní „moderní“ výchova? (odpovězte prosím bodově)

.....

Graf č. 12:

I otázka č. 12 byla otevřená a respondenti měli bodově vypsát jaké dopady má podle nich dnešní „volnější“ výchova dětí na společnost. Do grafu jsem zařadila u každého respondenta vždy odpověď, kterou uvedl na prvním místě. Nejčastější odpovědí byla – neúcta ke starším (17 respondentů, 34%), na druhém místě dotazovaní uváděli (15 respondentů, 30%), že dnešní děti myslí jen na sebe a už nemyslí na druhé a nezajímají se o ně. Další v pořadí, co do počtu respondentů (8 respondentů, 16%) byla odpověď, že dnešní moderní výchova vede k tomu, že mladí lidé jsou do vyššího věku závislí na svých rodičích (bydlí stále s nimi a jsou zvyklí od nich „mít“ veškerý komfort). 6 respondentů (12%) také na prvním místě uvedlo, že dnešní moderní výchova vede k tomu, že děti nemají úctu a nejsou schopni respektovat žádné autority.

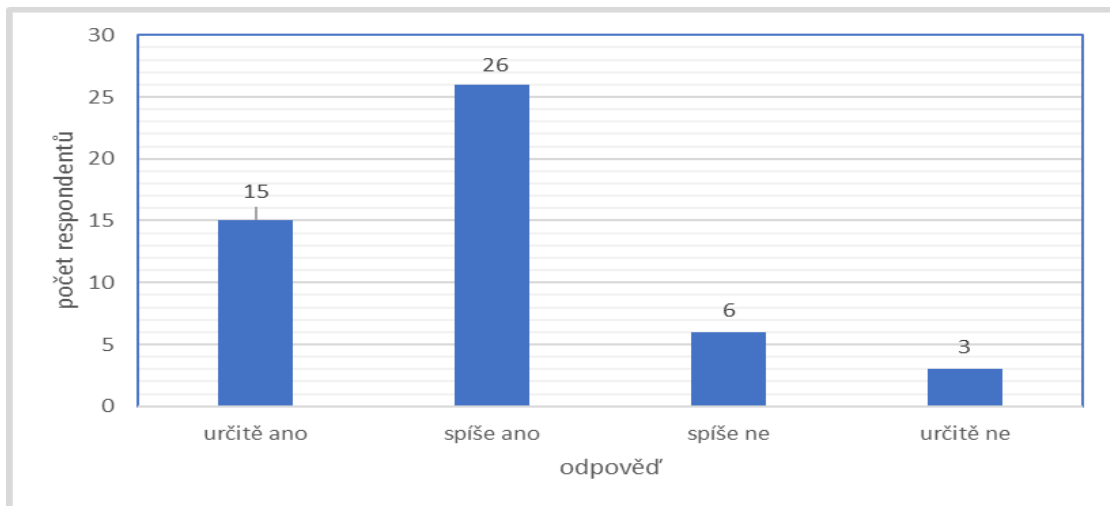
3.2 Výsledky výzkumu vztahující se k druhému šetření

Výsledky dotazníkového šetření na základě dotazníků, které vyplňovali rodiče. Zdroj veškerých grafů: vlastní šetření.

Otázka č. 1: Vnímáte rozdíl mezi tím, jak Vy dnes vychováváte Vaše děti a tím, jak jste byli vychováni Vy?

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne

Graf č. 1:

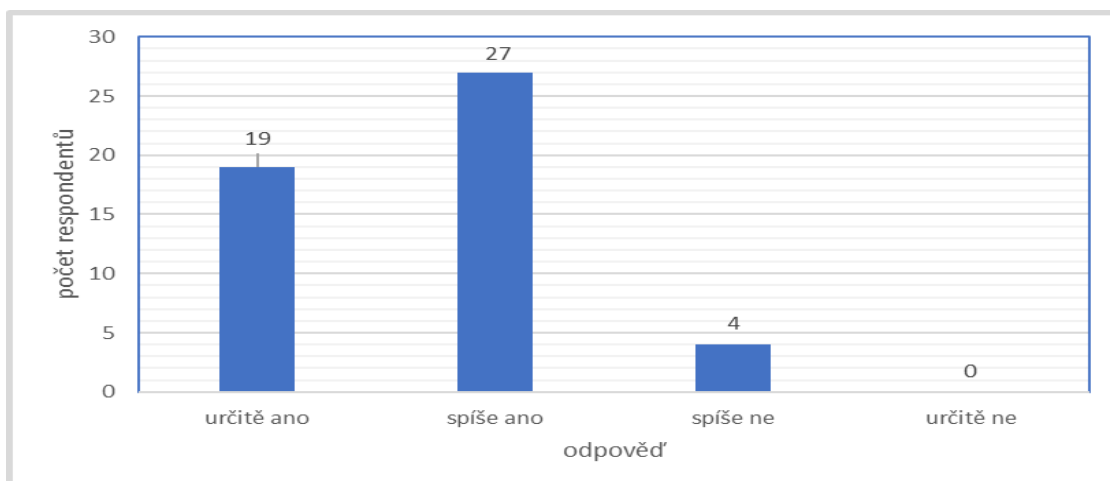

První otázka se ptala na to, zda respondenti vnímají rozdíl mezi tím, jak oni dnes vychovávají své děti a tím, jak byli vychováni oni sami. Rozdíl ve výchově určitě „vidí“ 15 respondentů (30%), odpověď „spíše ano“ zvolilo 26 respondentů (52%), „spíše ne“ odpovědělo 6 respondentů (12%) a jen 3 dotazovaní (6%) rozdíl určitě „nevidí“.

Otázka č. 2: Myslíte si, že jste ve výchově svých dětí přísní?

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne

Graf č. 2:

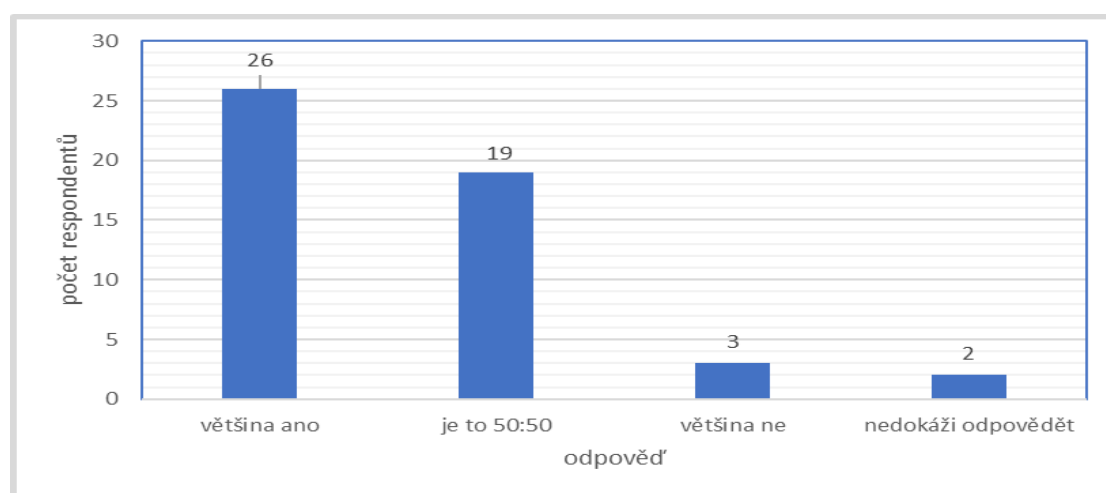

Ve druhé otázce jsem se rodičů ptala, zda si myslí, že jsou ve výchově svých dětí přísní. Více jak polovina dotazovaných (27 respondentů, 54%) si myslí, že jsou spíše přísní, 19 respondentů (38%) odpovědělo, že jsou ve výchově svých dětí „určitě přísní“, 4 dotazovaní (8%) odpověděli, že spíše přísní nejsou a žádný z respondentů neuvedl odpověď „určitě ne“.

Otázka č. 3: Myslíte si, že jsou dnešní děti obecně vychovávány „volněji“?

- většina ano
- je to 50:50
- většina ne
- nedokážu odpovědět

Graf č. 3:

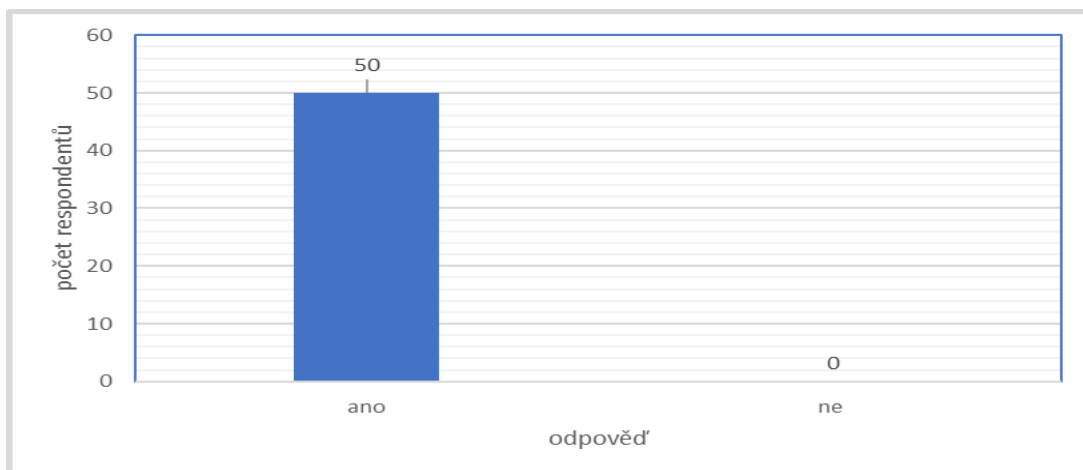

Na otázku, zda si dotazovaní myslí, že jsou dnešní děti obecně vychovávány „volněji“ odpovědělo 26 respondentů (52%) „určitě ano“. 19 respondentů (38%) zvolilo odpověď „je to 50:50“, 3 respondenti (6%) si myslí, že většina dnešních dětí nejsou vychovány „volněji“ a 2 respondenti (4%) uvedli odpověď, že na tuto otázku nedokáží odpovědět.

Otázka č. 4: Vychováváte své děti tak, aby si vážily seniorů, měly k nim úctu a pomáhaly jim?

- ano
- ne

Graf č. 4:

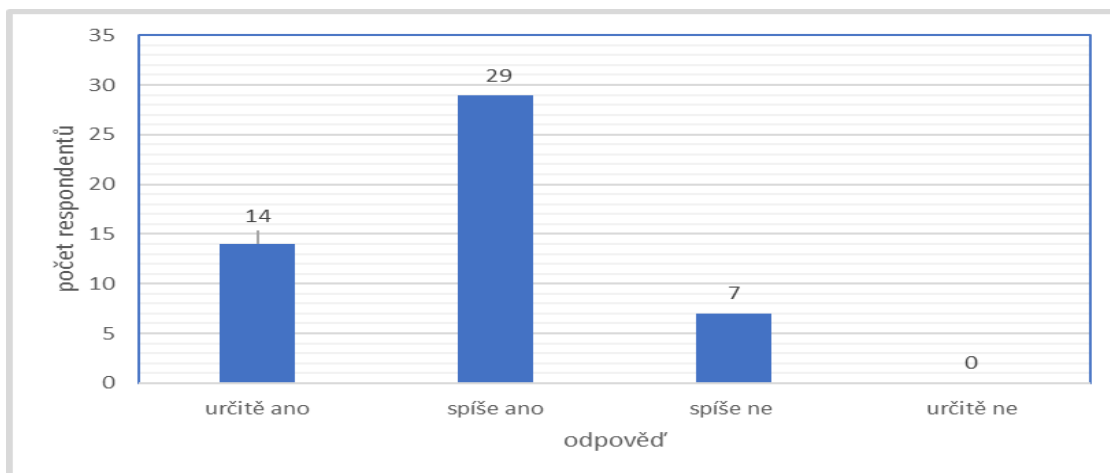

Na otázku, zda respondenti vychovávají své děti tak, aby si vážily seniorů, měly k nim úctu a pomáhaly jim všichni respondenti (100%) uvedli, že ano.

Otázka č. 5: Myslíte si, že se děti obecně chovaly v dřívějších dobách k seniorům lépe?

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne

Graf č. 5:

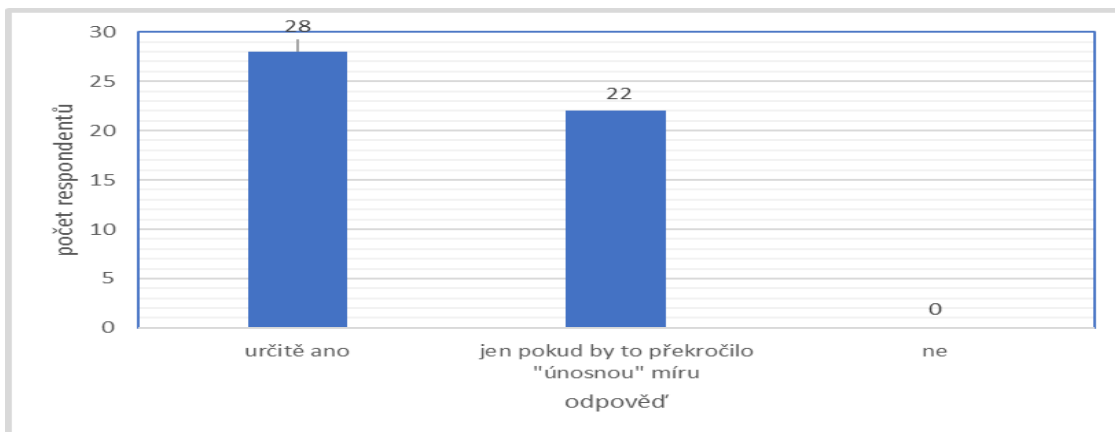

Otázka č. 5 se ptala, zda si respondenti myslí, že se děti obecně chovaly v dřívějších dobách k seniorům lépe. 29 respondentů (58%) si myslí, že „spíše ano“, 14 respondentů (28%) se domnívá, že „určitě ano“, 7 respondentů (14%) uvedlo odpověď „spíše ne“ a žádný z respondentů nevyužil odpověď „určitě ne“.

Otázka č. 6: Napomenuli byste své děti, pokud by se chovaly nevhodně k seniorovi nebo třeba k prarodiči?

- určitě ano
- jen pokud by to překročilo „únosnou“ míru
- ne

Graf č. 6:

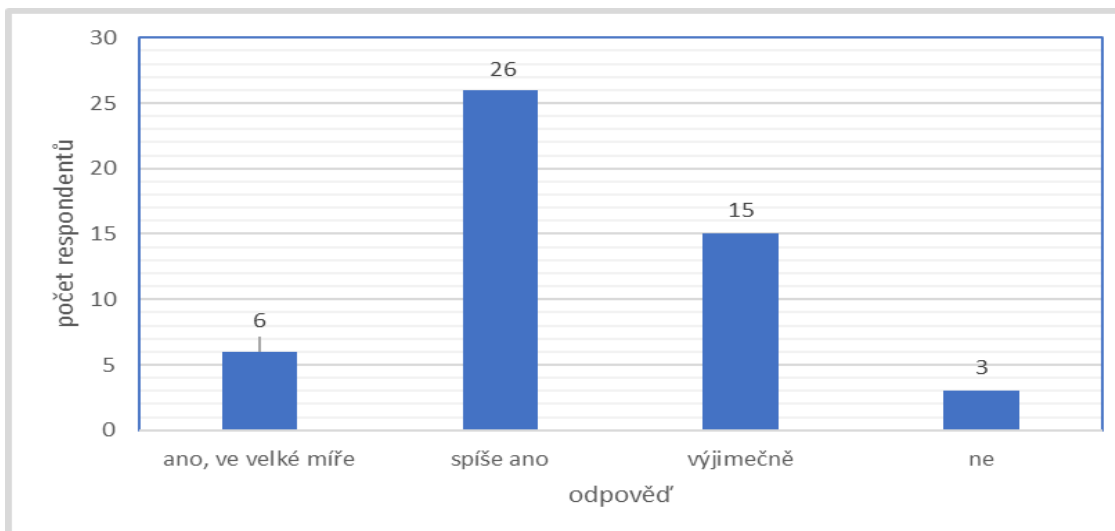

Otázka č. 6 se dotazovala, zda by rodiče napomenuli své děti, pokud by se chovaly nevhodně k seniorovi, nebo třeba i k prarodiči. Odpověď, že by děti nenapomenuli nezvolil žádný z respondentů, 22 respondentů (44%) uvedlo, že by děti napomenuli, pokud by jejich chování překročilo „únosnou“ mírou a odpověď, že by své děti určitě napomenuli zvolilo 28 respondentů (56%).

Otázka č. 7: Zapojují se do výchovy Vašich dětí i prarodiče?

- ano, ve velké míře
- spíše ano
- výjimečně
- ne

Graf č. 7:

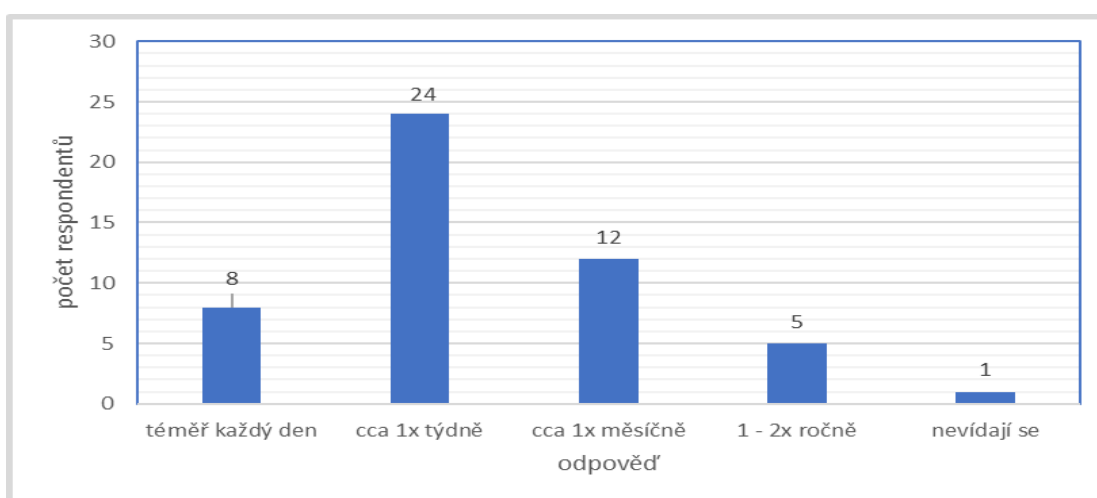

Na otázku, zda se do výchovy jejich dětí zapojují i prarodiče více jak polovina respondentů (26 respondentů, 52%) uvedla, že „spíše ano“, 15 respondentů (30%) uvedlo, že výjimečně, 6 respondentů (12%) uvedlo, že se prarodiče podílí na výchově ve velké míře a jen 3 respondenti (6%) uvedli, že se prarodiče na výchově jejich dětí nepodílí.

Otázka č. 8: Jak často se Vaše děti vídají se svými prarodiči?

- téměř každý den
- cca 1x týdně
- cca 1x do měsíce
- 1 – 2x ročně
- nevídají se

Graf č. 8:

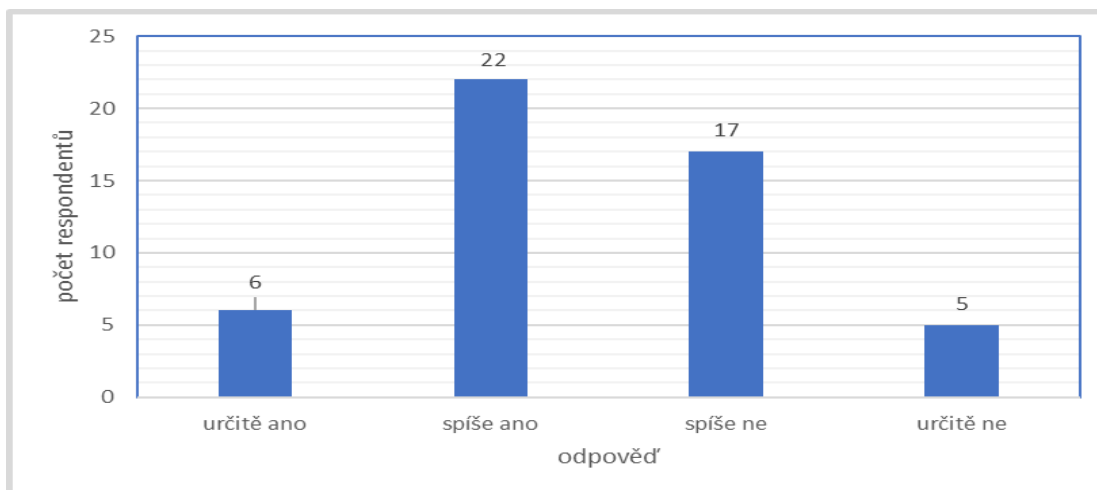

Otázka č. 8 se ptala na frekvenci, jak se prarodiče vídají s dětmi respondentů. Na tuto otázku téměř polovina respondentů (24 respondentů, 48%) odpověděla, že cca 1x týdně, 12 respondentů (24%) uvedlo, že cca 1x měsíčně, 8 respondentů (16%) uvedlo, že se jejich děti vídají s prarodiči téměř denně, 5 respondentů (10%) uvedlo, že 1-2x ročně a jeden respondent (2%) uvedl, že se jeho děti s prarodiči vůbec nevídají.

Otázka č. 9: Myslíte si, že společné bydlení dětí a jejich rodičů s prarodiči má pozitivní vliv na to, jak děti seniory vnímají?

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne

Graf č. 9:

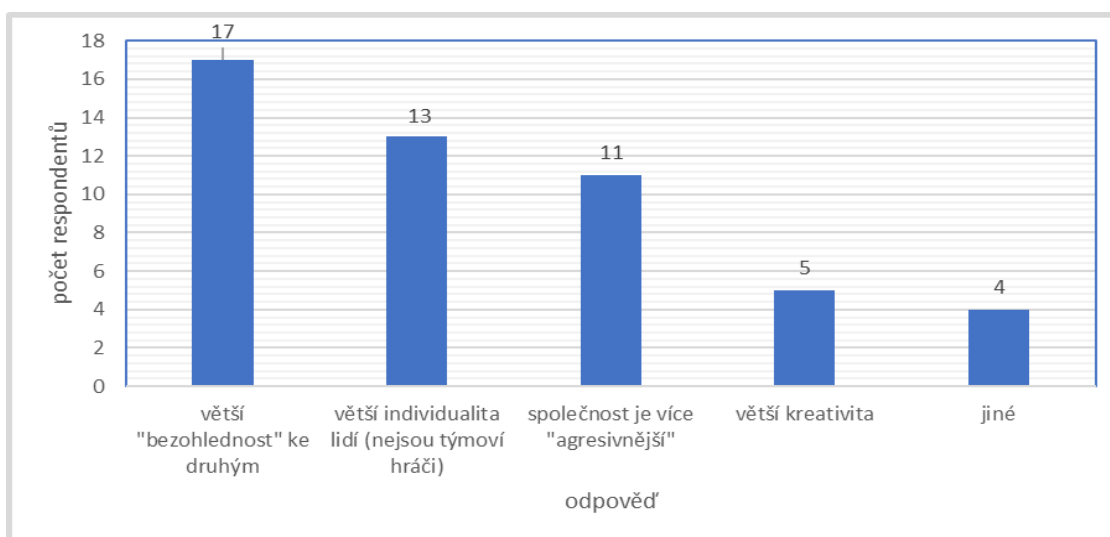

Další otázka se dotazovala, zda si respondenti myslí, že společné bydlení dětí a jejich rodičů s prarodiči má pozitivní vliv na to, jak děti seniory vnímají. Nejvíce respondentů (22 respondentů, 44%) uvedlo, že „spíše ano“, 17 respondentů (34%) se domnívá, že „spíše ne“, 6 respondentů (12%) uvedlo, že „určitě ano“ a 5 respondentů (10%) uvedlo, že „určitě ne“.

Otázka č. 10: Jaké dopady na společnost může podle Vás mít volná výchova dětí? (prosím uveďte v odpovědi jeden dopad, který je dle Vás nejzásadnější)

.....

Graf č. 10:

Poslední otázka v dotazníkovém šetření byla otevřená, ale respondenti měli uvést pouze jeden dopad na společnost, který je pro ně nejzásadnější. Nejvíce respondentů (17 respondentů, 34%) uvedlo odpověď, že největší dopad dnešní „volnější“ výchovy dětí vidí v tom, že jsou děti potažmo dospívající více bezohlední ke druhým. Dále

13 respondentů (26%) uvedlo, že nejzásadnější dopad „volnější“ výchovy vidí v tom, že děti (lidé) jsou dnes více individualisti (nejsou „hráči“ do týmu), 11 respondentů (22%) se domnívá, že „volnější“ výchova vede k tomu, že společnost jako celek je více agresivnější. 5 respondentů (10%) uvedlo, že děti jsou díky „volnější“ výchově více kreativní (díky volnější výchově jsou schopni řešit věci více kreativně a nejsou „svázané“ pevnými pravidly jako děti vychovávány „tradiční“ přísnější výchovou.

4 Závěr

Cílem mé bakalářské práce je teoreticky popsat a srovnat dřívější tradiční výchovu dětí a tehdejší hodnotový žebříček s dnešní „moderní“ výchovou dětí. Mým cílem není hodnotit, která výchova, zda ta dřívější – tradiční – v mnohých ohledech „přísnější“ nebo dnešní moderní – v mnoho ohledech „volnější“ výchova je lepší či horší. Každý typ výchovy má svá pozitiva i negativa. A i doba, ve které žijeme nám svým způsobem a do určité míry určuje to, jak své děti vychováváme. Výchova dětí jako taková je velice diskutované téma a samozřejmě, co člověk to jiný názor, jiný pohled na věc. Je to ale pochopitelné. Každý z nás byl „nějak“ vychováván a většina z nás si myslím a doufám se snaží vychovávat ze svých dětí dobré lidi, kteří jsou slušní a ohleduplní k ostatním.

V teoretické části se zabývám právě rozdíly mezi tradiční a moderní výchovou a také se zabývám dopady, které dnešní moderní výchova může mít a má na společnost jako takovou.

V praktické části prostřednictvím dvou dotazníkových šetření, které se uskutečnily na přelomu roku 2020 – 2021, bylo získáno mnoho informací, jak seniori, ale i rodiče vnímají dnešní moderní výchovu dětí a zda si myslí, že jsou dnešní děti vychovávány volněji, než tomu bylo v minulosti. Dále tyto dotazníkové šetření přinesly informace o tom, jaké dopady dnešní – moderní výchova může dle respondentů mít na celou naši společnost.

Z mého dotazníkového šetření, kde respondenti byli lidé seniorského věku jasně vyplynulo, že i oni skutečně vidí rozdíl mezi dřívější tradiční výchovou a dnešní moderní výchovou dětí. To, že dnešní výchova dětí je oproti tomu, jak oni sami vychovávali své děti volnější se přiklonilo celých 96% dotazovaných. To je skutečně ohromné číslo a tento výsledek jasně říká, že skutečně téměř všichni dotazovaní si myslí, že oni své děti vychovávali přísněji, než jsou děti v dnešní době vychovány. Na druhou stranu si myslím, že toto není od dotazovaných seniorů myšleno jen negativně, jelikož z dotazníkového šetření dále vyplynulo, že jen 18% respondentů si myslí, že dnešní děti vůbec nemají úctu a pochopení k seniorům. 56% respondentů si myslí, že polovina dětí úctu má, ale bohužel druhá polovina dětí ne. Drtivá většina seniorů se však domnívá, že by se prarodiče měli více podílet na výchově dětí a tím by se zlepšilo celkové chování dětí k seniorům. Polovina dotazovaných seniorů si také myslí, že se v dnešní době spíše změnilo chování dětí k seniorům k horšímu, 22% seniorů si myslí, že se chování dětí určitě změnilo k horšímu a jen 28% respondentů si myslí, že se chování dětí k seniorům oproti minulým letům spíše nezměnilo a je stejné. A drtivá většina dotazovaných se domnívá, že by rodiče

měli být na své děti ve výchově přísnější (ve smyslu toho, aby po nich důsledně vyžadovali slušné chování, úctu a ohleduplnost k ostatním). Velké pozitivum, které z mého dotazníkového šetření vyplynulo, je to, že 84% seniorů uvedlo, že jim jejich vnoučata pomáhají (vynesou odpadkový koš, pomohou s úklidem, pomohou s prací na zahrádce), zajímají se o ně a navštěvují je. Největší rozdíl mezi dnešní moderní výchovou a dřívější tradiční výchovou spatřují dotazovaní senioři v tom, že moderní výchova je spíše volnější, kdy děti si mohou dělat téměř vše co chtějí. Senioři také uváděli, že dnešní děti mají úplně jiný hodnotový žebříček, než měli například oni sami, když byli malí a dále si myslí, že dnešní děti jsou více rozmazené, než tomu bylo u jiných generací dětí. Mezi největší dopady na společnost, které přináší moderní výchova dětí je dle respondentů neúcta ke starším a to, že děti myslí jen na sebe a nezajímají se o druhé. Dále to, že dnešní výchova vede k tomu, že lidé si nejsou schopni sami zařídit „svůj život, své bydlení“ apod. a stále se spoléhají na rodiče, že jim pomohou a oni si budou „užívat“ života. A v neposlední řadě senioři vidí jako dopad moderní výchovy na společnost to, že většina dětí, potažmo mladých lidí nejsou schopni respektovat žádné autority obecně. Z dotazníkového šetření, kde respondenti byli rodiče vyplynulo, že nadpoloviční většina respondentů vnímá rozdíl mezi tím, jak oni dnes vychovávají své děti a tím, jak byli vychováni oni sami. Na otázku, zda jsou ve výchově přísní odpovědělo 38% respondentů, že určitě ano a 54% respondentů, že spíše ano. Ale na otázku, zda si myslí, že děti obecně jsou dnes vychovávány volněji, 52% rodičů odpovědělo, že ano. Dále všichni respondenti uvedli, že vychovávají své děti tak, aby si vážily seniorů, měly k nim úctu a pomáhaly jim. Nadpoloviční většina respondentů také uvedla, že by své děti napomenuli, pokud by se chovaly nevhodně k seniorovi nebo i například k prarodiči. 12% respondentů také uvedlo, že se prarodiče ve velké míře podílejí na výchově jejich dětí, 52% respondentů uvedlo, že se prarodiče podílejí na výchově, 30% respondentů, že se prarodiče podílejí na výchově jejich dětí jen výjimečně a jen 6% respondentů uvedlo, že se prarodiče vůbec nepodílejí na výchově jejich dětí. S tímto souvisela i otázka, jak často se tedy jejich děti vídají s prarodiči. Na tuto otázku téměř polovina dotazovaných uvedla, že se vídají cca 1x týdně, 24% uvedlo, že cca 1x měsíčně, 16% respondentů uvedlo, že se jejich děti s prarodiči či prarodičem vídají téměř každý den, 10% respondentů uvedlo, že se vídají cca 1-2x ročně a jen 1 respondent uvedl, že se jeho děti s prarodiči vůbec nevídají. V neposlední řadě měli dotazovaní popsat, jaký nejzásadnější dopad má dle jejich názoru dnešní volná výchova dětí na společnost jako takovou. Nejvíce respondentů odpovědělo, že za nejzásadnější dopad považují to, že jsou

dnes děti (potažmo dospívající) více bezohlední ke druhým, dále vidí větší individualitu dětí a dospívajících – dnešní děti nejsou dle respondentů týmoví hráči. Další dopad uváděli respondenti ten, že společnost jako celek je více agresivnější. Ale zaznamenala jsem zde i pozitivní dopad a to ten, že někteří z respondentů uvedli, že dnešní děti jsou díky volnější výchově více kreativní ve smyslu toho, že dnes už nejsou jasně vymezená pravidla, jak se co má dělat a děti mají více možností se realizovat už jen tím, že si „mohou dovolit“ řešit věci jinak, po svém.

Ve své bakalářské práci jsem dále měla stanoveny i čtyři hypotézy.

Hypotézu č. 1 - *Více jak polovina dotázaných seniorů je názoru, že se v dnešní době změnilo chování dětí k seniorům k horšímu* se podařilo na základě provedeného dotazníkového šetření potvrdit, jelikož 22% seniorů uvedlo, že určitě ano a dalších 50% seniorů uvedlo, že spíše ano. Jen 28% dotazovaných uvedlo, že spíše ne a nikdo z dotazovaných neuvedl odpověď „určitě ne“. Z tohoto jasně vyplývá, že více jak polovina dotazovaných se skutečně domnívá, že chování dětí obecně k nim samotným se změnilo k horšímu. I když na druhou stranu je potřeba k této hypotéze doplnit, že na otázku, zda jejich vnoučata seniorům pomáhají a zajímají se o ně, drtivá většina respondentů uvedla, že ano. Je tedy zřejmé, že senioři obecně vnímají, že chování dětí k seniorům se zhoršilo, ale co se týče jejich vlastních vnoučat, tak uvedli, že jim pomáhají a zajímají se o ně. Je tedy zřejmé, že to, že se děti v chování k seniorům obecně zhoršily vidí jen v okolí své vlastní rodiny. Je zde také otázka, jak byli dotazovaní v odpovědi ohledně svých vlastních vnoučat upřímní a zda odpověď, že jim jejich vnoučata pomáhají a zajímají se o ně, není trošku ovlivněno tím, že by si to takto moc přáli.

Hypotéza č. 2 - *Více jak polovina dotázaných seniorů si myslí, že dnešní „moderní“ výchova dětí je oproti tomu, jak oni sami vychovávali své děti volnější* se taktéž potvrdila jako pravdivá. 48 respondentů (96%) uvedlo, že si určitě nebo spíše myslí, že dnešní výchova dětí je oproti tomu, jak oni vychovávali své děti volnější. Jen 2 respondenti (4%) si myslí, že dnešní výchova spíše není volnější, než výchova, kterou oni vychovávali své vlastní děti. Z dotazníkového šetření jasně vyplývá, že drtivá většina dotazovaných skutečně vidí rozdíl v dřívější (můžeme říci v mnoha ohledech přísnější) výchově a té dnešní „moderní“, kdy jsou rodiče více benevolentní ve výchově svých dětí.

Hypotézu č. 3 - *Drtivá většina rodičů vychovává své děti tak, aby si vážily seniorů a měly k nim úctu* se taktéž na základě dotazníkového šetření potvrdila. Otázka směřující k vyvrácení či potvrzení této hypotézy byla jediná, kde všichni respondenti zvolili stejnou odpověď. 100% dotazovaných zde odpovědělo, že vychovává své děti tak, aby měly úctu

k seniorům a vážily si jich. Tato hypotéza byla skutečně potvrzena, vyvstává zde ovšem otázka, zda ve své odpovědi byli všichni rodiče upřímní. Protože postavíme-li proti této „jednohlasné“ odpovědi fakt, že senioři v dotazníkovém šetření uvedli, že se chování dětí obecně k nim zhoršilo, je zde otázka, kde tento nesoulad vznikl. Buď rodiče nejsou v tomto vyžadování „správného chování k seniorům“ důslední, nebo senioři vidí tuto problematiku trochu hůře, než ve skutečnosti je?

Hypotézu č. 4 - *Nadpoloviční většina rodičů si myslí, že jsou dnešní děti obecně vychovávány „volněji“ než v minulých letech se taktéž podařilo potvrdit.* 52% respondentů si myslí, že většina dětí je dnes skutečně vychovávána volněji, než tomu bylo v minulosti. Jen 6% respondentů uvedlo, že většina dětí v dnešní době není vychovávána volněji než bylo zvykem v minulých letech a 4% dotazovaných uvedlo, že na tuto otázku odpovědět nedokáží.

5 Seznam použité literatury

- JŮVA V. *Úvod do pedagogiky. 2. rozšíř. vyd.* Brno: Paido, 1995. ISBN 80-85931-06-0
- HAŠKOVCOVÁ H. *Fenomén stáří. 2. vyd.* Praha: b. n., 2010. ISBN 978-80-87109-19-9
- SLABÁKOVÁ R., SOBOTKOVÁ I. *Rodina a její paměť v nás ve světle třígeneračních vyprávění.* Praha: Triton, 2018. ISBN 978-80-7553-638-9
- PACOVSKÝ V. *O stárnutí a stáří.* Praha: Avicenum, 1990. ISBN 80-201-0076-8
- NOVÁK T. *Jak (ne)rozumět emocím stárnoucích rodičů.* Praha: Grada Publishing, 2014. ISBN 978-80-247-5152-8
- CAJTHAMLOVÁ K. *Abeceda moderního rodiče.* Vyšehrad, 2017. ISBN 9788074299131
- MARHÁNKOVÁ J., ŠTÍPKOVÁ M. *Prarodičovství v současné české společnosti.* Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2018. ISBN 978-80-7419-265-4
- HORSKÁ P. *Dětství, rodina a stáří v dějinách Evropy.* Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-011-X
- GRUN A. *Život je teď: Umění stárnout.* Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-749-7
- ZAVÁZALOVÁ H. *Vybrané kapitoly ze sociální gerontologie.* Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0326-8
- BERTINI K. *Sendvičová rodina.* Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0478-7
- SCHONEROVÁ I. *Děti potřebují prarodiče.* Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-105-3
- LANDRETHOVÁ L. *Výchova dětí.* Praha: KMS, 2009. ISBN 978-1-946110-50-3
- HAŠKOVCOVÁ H. *Sociální gerontologie.* Praha: Galén, 2012. ISBN 978-80-7262-900-8
- MAREŠ P., POTOČNÝ T. (eds.) *Modernizace a česká rodina.* Brno: Barrister Principal, 2003. ISBN 80-86598-61-6
- HOFMANOVÁ, V. Mladí versus staří. Je to vztah plný předsudků. *i60: Portál pro aktivní seniory* [online]. 2020 [cit. 2021-01-05]. Dostupné na Internetu: <<https://www.i60.cz/clanek/detail/24980.cz>>

Přílohy

Příloha I. Dotazník určený seniorům

Příloha II. Dotazník určený rodičům

Příloha I.

DOTAZNÍK

Dovoluji si Vás požádat o zodpovězení několika otázek, které se týkají vlivu tradiční versus moderní výchovy dětí ke stáří. Tento dotazník bude součástí mé bakalářské práce na téma „Tradiční versus moderní výchova dětí ke stáří a její dopady na společnost“. U každé otázky prosím uveďte pouze jednu odpověď.

Děkuji Vám za spolupráci.

Iveta Dobalová

1. Myslíte si, že dnešní „moderní“ výchova dětí je oproti Vaší výchově Vašich dětí „volnějši“?

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne

2. Myslíte si, že děti mají dnes úctu a pochopení k seniorům?

- většina ano
- polovina dětí ano, druhá ne
- nemají
- nevím

3. Myslíte si, že je důležité, aby se na výchově dětí podíleli i prarodiče?

- ano
- ne
- nevím

4. Myslíte si, že na děti a jejich chování má vliv i to, s kým a kde žijí?

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne

5. Myslíte si, že se v dnešní době změnilo chování dětí k seniorům k horšímu?

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne

6. Myslíte si, že je pro děti dobré, žít i se svými prarodiči a to, že žijí se svými prarodiči ve společné domácnosti má pozitivní vliv na chování těchto dětí k seniorům?

- ano
- spíše ano, ale záleží na mnoha jiných faktorech (výchova rodičů, povaha dítěte, vztah k prarodičům apod.)
- spíše ne
- ne, nemá to vliv

7. Myslíte si, že by rodiče měli být ve výchově dětí přísnější (ve smyslu vyžadování slušného chování k ostatním lidem, pokory a úctě k ostatním)?

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne

8. Pomáháte s výchovou svých vnoučat?

- ano
- spíše pomáhám s hlídáním apod., do výchovy se rodičům nepletu
- spíše ne
- ne

9. Pomáhají vnoučata Vám (vynesou odpadky, pomohou s domácími pracemi, pomohou na zahrádce apod.) a zajímají se Vaše vnoučata o Vás? Navštěvují Vás?

- ano
- občas mě navštíví a pomohou mi na požádání
- občas mě navštíví, ale nepomáhají mi
- ne, nenavštěvují mě, ani mi nepomáhají, nezajímají se

10. Myslíte si, že by se společným soužitím dětí s prarodiči zlepšily vztahy dětí k seniorům obecně?

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne

11. Jaký je podle Vás největší rozdíl mezi „tradiční“-dřívější a dnešní „moderní“ výchovou dětí? (odpovězte prosím bodově)

.....
.....

12. Jaké dopady na společnost má dnešní „moderní“ výchova? (odpovězte prosím bodově)

.....
.....

Příloha II.

DOTAZNÍK

Dovoluji si Vás požádat o zodpovězení několika otázek, které se týkají vlivu tradiční versus moderní výchovy dětí ke stáří. Tento dotazník bude součástí mé bakalářské práce na téma „Tradiční versus moderní výchova dětí ke stáří a její dopady na společnost“. U každé otázky prosím uveďte pouze jednu odpověď.

Děkuji Vám za spolupráci.

Iveta Dobalová

1. Vnímáte rozdíl mezi tím, jak Vy dnes vychováváte Vaše děti a tím, jak jste byli vychováni Vy?

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne

2. Myslíte si, že jste ve výchově svých dětí přísní?

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne

3. Myslíte si, že jsou dnešní děti obecně vychovávány „volněji“?

- většina ano
- je to 50:50
- většina ne
- nedokážu odpovědět

4. Vychováváte své děti tak, aby si vážily seniorů, měly k nim úctu a pomáhaly jim?

- ano
- ne

5. Myslíte si, že se děti obecně chovaly v dřívějších dobách k seniorům lépe?

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne

6. Napomenuli byste své děti, pokud by se chovaly nevhodně k seniorovi nebo třeba k prarodiči?

- určitě ano
- jen pokud by to překročilo „únosnou“ míru
- ne

7. Zapojují se do výchovy Vašich dětí i prarodiče?

- ano, ve velké míře
- spíše ano
- výjimečně
- ne

8. Jak často se Vaše děti vídají se svými prarodiči?

- téměř každý den
- cca 1x týdně
- cca 1x do měsíce
- 1 – 2x ročně
- nevídají se

9. Myslíte si, že společné bydlení dětí a jejich rodičů s prarodiči má pozitivní vliv na to, jak děti seniory vnímají?

- určitě ano
- spíše ano
- spíše ne
- určitě ne

10. Jaké dopady na společnost může podle Vás mít volná výchova dětí? (prosím uveďte v odpovědi jeden dopad, který je dle Vás nejzásadnější)

.....

.....

ABSTRAKT

Dobalová, I. Tradiční versus moderní výchova dětí ke stáří a její dopady na společnost. České Budějovice 2021. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra sociální a charitativní práce. Vedoucí práce Ing. Jaroslav Šetek, Ph.D.

Klíčová slova: tradiční výchova, moderní výchova, úcta ke stáří, děti, senioři, prarodiče, chování, mezigenerační solidarita, dotazníkové šetření.

Bakalářská práce se zabývá rozdíly mezi tradiční a moderní výchovou dětí ke stáří a jejími dopady na společnost. V teoretické části se věnuji tradičnímu vícegeneračnímu soužití a dnešní moderní rodině, kdy už senioři nejsou součástí úzké rodiny, ale jsou-li soběstační, žijí sami, nebo v různých sociálních zařízeních. Práce pojednává o úctě k seniorům, mezigenerační solidaritě a chování dětí k seniorům.

Praktická část zahrnuje výzkum na základě dotazníkového šetření, kde zjišťuji názory seniorů a rodičů k dané problematice.

ABSTRACT

Traditional versus modern way of children education – their relationship to old age and its impacts on society.

Key words: traditional education, modern education, respect for old age, children, seniors, grandparents, behaviour, intergenerational solidarity, questionnaire.

This bachelor thesis deals with the differences between traditional and modern way of children education and their relationship to old age and its impacts on society.

In the theoretical part of my thesis I divide the traditional intergenerational cohabitation and today's modern family, where seniors are no longer part of close family, but (if they are self-sufficient) they live alone or in some sanitary facilities.

This thesis deals with respect for seniors, intergenerational solidarity and behaviour of children to seniors.

The practical part of my bachelor thesis includes research based on questionnaire, that focused on opinions of seniors and parents on this problematics.